БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 135 (8160)
ИЮНИИН 10
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Удхаар hайн лекци олоор уншая

Ажалшадай дунда ябуулдаг хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэриие улам үргэдхэхэ, удха болон шанарыень hайжаруулха гэhэн эрилтэ КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд дотор табигданхай. Энэ заабариие бэелүүлэн, марксизм-ленинизмын мүнхэ hургаалhаа эшэтэй соёл сурталай хэмжээ-ябуулга эмхидхэхэ асуудалда хэзээ хэзээнэйхиhээ ехэ анхарал хандуулагдадаг болоhониинь элитэ. Элидхэл, лекци уншалга бүри үргэн далайсатай боложо байнхай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай республика дотор хорёод шахуу мянган лекци, элидхэл хэгдэhэн байха юм. 1958 оной гараhаар мүн лэ нилээд олон лекци,элидхэл, хөөрэлдөөн эмхидхэгдээ.

Гэхэтэй хамта, бэрхэ лекторнүүд, элидхэлшэд газар газарта тодорон гаража байдаг. Тарбагатайн аймагай Саянта тосхондохи хүдөөгэй клубай дэргэдэхи лекторнүүдэй бүлэгэй хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Сычковые жэшээ болгон абаад үзэе. Энэ нүхэрнай лекци уншахадаа, hү, мяха, тоhоной хүн бүхэндэ хүртэсые бүри дээшэлүүлжэ, ойрын жэлнүүдтэ Америкые хүсэхын тулада хэн hаалишан хэды шэнээн литр hү нэмэжэ hааха ёhотойб, хэды шэнээн, ямар тэжээл бэлдэхэ хэрэгтэйб, мал харууhалха ямар аргануудые хэрэглэхэ ёhотойбибди гэхэ мэтэ тодорхой жэшээнүүдые дурдадаг байна. Тиимэ лекци, хөөрэлдөөн хүн зониие hонирхуулхаhаа гадна, тэдэнэй үмэнэ табигдаhан зорилгые тододхожо үгэдэг, колхознигуудай урма зоригыень улам бадаруулдаг байха юм. Тэндэхиин—Калининай нэрэмжэтэ колхозой hаалишад үнеэн бүриин hаалиие үдэрhөө үдэртэ дээшэлүүлхэ оролдолго гарган шармайна.

Үшөө нэгэ жэшээ дурдая. Байкало-Кударын аймагай Корсаковска дунда hургуулиин дэргэдэхи лекторнүүд (ударидагшань нүхэр Николаев) тосхоной клуб соо гү, али фермэ, бригадануудаар олониитэдэ зорюулжа лекцинүүдые ходо уншахаhаа гадна, үбгэд, хүгшэдые тус тустань, бүлэг бүлэгөөрнь суглуулан, тэдэнэй hонирходог асуудалаар хөөрэлдөө хэдэг, тиихэдээ парти, правительствын табиhан зорилгонуудые ажал хэрэгтэй, ажабайдалтай холбодог байна. Иимэ хөөрэлдөөн, элидхэл болон лекциин ашаг тэрэнь уданшьегүй харагдадаг. Корсаково нютагай «Знамя Октября» колхозой гэшүүд үбгэн, залуугай илгадгүй элдэб хүдэлмэридэ эдэбхитэй габшагайгаар хабаадажа, артелиингээ баялигые арьбадхалсана.

Тэрэшэлэн нүхэр Ц. Номтоев (Ярууна), Л. Мункуев (Тори), Н. Намсараев (Хэжэнгэ) болон бусад хэдэн лекторнүүд түрэлхи хэлэн дээрээ олон янзын лекци улад зондо ойлгосотой тодоор уншадаг гэжэ суурханхай.

Тиигэбэшье, хүдөө нютагуудтахи лекторнүүдэй бүлгэмүүд, бүлэгүүдэй хүдэлмэридэ ехэхэн дутуу дунданууд бии байhаар. Зарим лекци дан юрэнхыгөөр—колхоз, совхоз, РТС гү, али эмхи зургаанай хүдэлмэритэй холбоогүйгөөр уншагдана. Мүн баhа зарим лекторнүүд нютагай жэшээ, баримта элбэгээр хэрэглэбэшье, тэрээндээ теоретическэ тодо hонор hуури табидаггүй, зориг оруулмаар зүб тобшолол хэнгүй орхижорхидог байна. Тэрээнhээ гадна, мүнөө сагай ревизионизм тухай, мухар hүзэгэй муу хойшолон тухай, архинша залихай, hамуу hалихай ябадалтай тэмсэхэ тухай гэхэ мэтэ лекцинүүд илангаяа бурят хэлэн дээрэ үсөөн уншагдана гэжэ hаяшаг политическэ болон шэнжэлхы ухаанай эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй Бурят-Монголдохи отделениин конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

Залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдадаг, тэдэниие hонирхуулха лекци, хөөрэлдөөнэй үсөөнөөр хэгдэдэг дээрэhээ, сүлөө сагтаа архи намнадаг, алхилдаа наншалдаа үдхэдэг, элдэб эсын аяг ааша гаргадаг ябадал эндэ тэндэ үзэгдэнэ. Тиимэл шалтагаанhаа боложо, Хэжэнгын аймагай центрын хэдэн залуу хүбүүд үдэшэ бүри үйлсөөр hүрэглэн зайгуултадаг, ганса нэгээрээ ябаhан хүниие сохидог, ондоогооршье аашалдаг байhанаа элирүүлэгдээ. Зарим хүнэй ухаан бодолдо үлэhэн капитализмын хог үлэгдэлнүүдые усадхан зайсуулха ябадалда зорюулагдаhан лекци олоор уншаха шухала.

Хүн зониие hонирхуулхаар, зоригжуулхаар асуудалнуудые шэлэн олохо, удха түгэс, ойлгосотой тодо лекцинүүдые зохёожо уншаха ёhотойбди.

БМАССР-эй тогтоогдоhоор 35 жэлэй ойн гүйсэхээ байhантай дашарамдуулан, ажахы болон соёл-гэгээрэлэй хэрэгтэ туйлагдаhан амжалтанууд тухай хэдэ хэдэн лекци ород, бурят, эвенк хэлэн дээрэ бэлдэжэ, хаа хаанагүй уншаха гээшэ хото, хүдөөгэй лекторнүүдэй хүндэтэ хэрэг болоно.

Нүхэд лекторнүүд! Элдэб асуудалаар бэшэгдэhэн удха түгэс лекци уран хурсаар уншахыетнай олон мянган хүдэлмэришэд, колхознигууд, албахаагшад хүлеэжэ байнал!

Иволгын аймагай Харганаа нютагай интеллигенциин жэшээгээр лекци уншалгада багшанар, врачууд, агрономууд, зоотехнигүүд, ветеринарнууд, инженернүүд болон бусад мэргэжэлтэдые бүри олоор хабаадуулаял. Бэшэгдэhэн лекцинүүдэй удха болон шанарые улам hайжаруулхын тулада тэдэниие наринаар шалгаха, hайса зүбшэн хэлсэхэ шухала. Лекторнүүдэй суглаа, зүблөө үе үе зарлажа, тэдэнэй уншадаг лекциин hайн талые, дутуу дундые элирүүлэн, дүй дүршэлыень абалсуулыт.

Непалай хаан хатантаяа Москвада айлшалжа байна

осквада айлшалжа байhан Неай хаан Махендра Бир Бикрам Дева, тэрэнэй хатан Ратна жия Лакшми Деви Шах, суг лсаhан хүнүүдынь июниин 6-да ационно заводто хүрөө.

ундэтэ айлшадые самолёт бушэд халуунаар угтаба. Айлшад дой цехүүдтэ орожо, машиные хайшан гээд хабсаран бүэг байhыень хараа.

Ил-18» самолёдой ниидэхээ байгазарта Непалай хаан ошожо, арай энэ кораблиин шэнэ түхеэнүүдые хараhан байна. Авиано үйлэдбэриин ехээр хүгжэнги haниие Непалай хаан, тэрээнтэй ябалсагшад ехээр hонирхоо.

епалай хаан, тэрэнэй хатан квагай Тимирязевска районой айлалгын байшангуудай нэгые hан байна. Энэ байшангые хаданъ врач О. В. Макеева тайлбари үгөө. Макеева Индидэ удаан саг соо байжа, мэдээжэ болонхой врач юм.

Үдын хойно Непалай хаан хатантаяа, тэдэнтэй суг ябалсаhан хүнүүд В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Москвагай метрополитениие хараhан байна.

Ленинскэ хададахи Москвагай университедэй байшангые Непалhаа ерэhэн айлшад ехээр hонирхоо.

Непалhаа ерээд Москвагай энергетическэ институтда hуража байhан студентнүүд айлшадтай хамта метрополитен болон городые хараhан байна.

Непалай хаан хатантаяа үдэшэлэн «Мир» гэжэ кинотеатрта орожо, «Широка страна моя» гэжэ фильм хараа. Хаpалгын зал соо hуугшад хүндэтэ айлшадые халуунаар амаршалhан байна.

(ТАСС).

УРГАСЫН ДАЙСАДТАЙ БҮГЭДӨӨРӨӨ ТЭМСЭЕ!

☆

ӨӨhЭДЫН ТЕХНИКЭТЭЙ БОЛООД БАЙХАДАА

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз аймаг соогоо орооhо таряа ехээр таридаг артельнүүдэй нэгэн юм.

Өөhэдынгөө мэдэлдэ машина, зэмсэгтэй боложо, тэдэнээ хаhа саг соонь, hайнаар заhаад, хабарай тарилгада түгэс бэлэдхэлтэйгээр ороо hэн. Тиигэжэ тэдэнэр эртын тарилгые богонихон болзор соо дүүргэhэн байна.

Малдаа бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлдэбэл, hү, тоhо, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэhэн асари ехэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха байнабди гэжэ колхознигууд hайса мэдэрнэ.

Кукурузын гектар бүриhөө 300 центнерhээ доошо бэшэ эшэ набшаhа абаха тухай курскынхидай бэшэгтэй танилсаад, эндэхи колхознигууд шэнэ уялга абаа.

Мүнөө колхоз 100 гектарта клевер, 33 гектар наран сэсэг, 40 гектар шара будаа, 25 га газарта гречихэ, 10 га горох, 26 га хартаабха тэжээлдэ зорюулжа таряа.

Илангаяа кукуруза тарилгада колхозойхид анхаралаа хандуулаа. Шииг нойтондо дуратай энэ ургамалые шэлэгдэмэл hайн Жаргаланта, Үдын Хул гэжэ газарта, хамта дээрээ 70 гектарта тарижа дүүргээ. Тарилгын газар hайса элдүүрилэгдэhэн, уhалагдаhан, наг шэбхээр үтэгжүүлэгдэhэн байгаа.

Техникэ, зэмсэгүүдээ тэдэнэр гамтайгаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглана.

Үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ тарилгын халуун үедэ трактор, машинануудай эбдэржэ, хэдэн үдэрөөр миин байха ушар яhала бологшо hэн.

Урдань трактористын голодоhо гаргаа hаань, акт табигдадаг, МТС колхоз хоёрой хоорондо тоосоон болодог бэлэй. Мүнөө иимэ үлүү шууяан гарахаяашье болишоо. Мүнөө тракторист, сеялкэшэд тарилгаяа эрхим шанартайгаар хэхэ гэжэ өөhэдөө оролдодог болонхой.

Колхозой механизаторнууд нүхэд Цырен Аюров, Владимир Мардаев, Аюржана Жапов гэгшэд тарилгада ябаhан трактор, машинаяа багаханшье hаадгүйгөөр, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлгэнэ.

Энэ үедэ колхозой механизаторнууд пар хахалжа байна. Һаядаа зелёнко тарижа эхилхэнь.

Мүнөө зуун дүшөөд гектарта пар хахалагдаад, 46 гектарта шэнэ газар элдүүрилэгдээд байна.

К. Жалсараев.

Хори.

☆ ☆ ☆

Харууhалга эхилээ

Кударын аймагта зунай hайхан үдэрнүүд боложо, ороохо таряанай, үбhэ ногооной ургаса түргөөр гаража байнхай. Аймагай зарим колхозууд ургасынгаа хойноhоо харууhалжа эхилбэ.

«Путь Октября» колхоз хүнгэн «зиг-заг» борнойгоор 140 гектар кукурузын ургасада борнойлго хэбэ. Тиихэдэнь газарhаа бултайжа байhан ургасын эшэнүүд гэмтэнэгүй. Харин «Беларусь» трактораар борнойлго хэхэдэ, гүнзэгы мүр гаргажа, тарилгын газарые эбдэхээ hанадаг байна гэжэ тэндэхи механизаторнууд хөөрэлдэнэ. Энээниие хараадаа абажа, тэндэхид «ДТ-54» трактораар борнойлго хэнэ. Мүн 30 гектарта сахарай свёклын ургаса борнойлогдоод, хартаабха тариhан газар харууhалагдажа эхилээ.

Куйбышевай нэрэмжэтэ колхозойхид шэниисын газарай буртаг үбhэ сэбэрлэнэ. Эндэхи колхознигууд, hургуулиин hурагшад хоёр үдэрэй туршада 100 гектар газарые буртаг үбhэнhөө сэбэрлэбэ.

Сталинайхид сахарай свёклын хойноhоо харууhалжа эхилбэ. Свёкло тариhан газарай буртаг үбhэ сэбэрлэжэ, гараhан эшэнүүдтэнь хоро сасажа байнхай. Мүн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо кукурузын эшые элдэб хорхой шумуулда эдюулхэгүйн тулада гараhан ургамалдань хорон сасагдана.

А. Громова.

Хүгжэлтын замай түрүүшын алхам

«Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, машиннотракторна станцинуудые хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин тогтоолнуудаар манай колхозой гэшүүд урмашан зоригжожо, хабарайнгаа тарилгые өөhэдынгөө машина, техникээр үнгэргэжэ байна.

Колхозойнгоо олон hалбаритай ажахые улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ энэ тогтоолой хэды ехэ туhатайе гэшүүднай hайса мэдэрнэ. Тарилгадаа hайса бэлэдхэhэнэй ашаар агротехническэ эрхим болзорто, hайн шанартайгаар үнгэргэжэ байнабди. Хэрбээ урда жэлнүүдтэ хабарайнгаа тарилгые хододоо хожомдожо эхилээд, ехээр унжагайруулдаг байгаа hаа, мүнөө эртын орооhото тарилгые аймаг соогоо түрүүлэн майн 4-дэ дүүргээ hэмди. Хамтадаа 1400 гектар талмайда шэниисэ болон хара таряан таригдаа. Тэрэ тоодо 1176 гектар шэниисэ хэрээhэлүүлэн таригданхай. Тэрэшэлэн овёс тариха түсэб дүүргэгдэжэ, хартаабха, сахарна свёклын тарилга hайн хурьhэтэй газарта хэгдэжэ байна. Һаяар эндэхид кукурузынгаа тарилга эхилхэнь. Ехэнхи тарилгаяа квадратно-гнездовой аргаар, заримань гараар тариха, нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулха зорилготойбди. Хамтадаа эндэ 240 гектар газарта кукуруза таригдаха.

Хабарай тарилгые богони болзор соо, эрхим шанартайгаар үнгэргэhэн зарим тэды амжалтанууд хадаа колхоздоо ерэhэн механизаторнуудай эршэмтэй ажалhаа нилээд дулдыдана гээшэ. Ажалдаа тэдэнэй харюусалга ехэтэйгээр хандадаг болоhыень түбхын түрүүндэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Сэхынь хэлэхэдэ, механизаторнууд МТС-эй мэдэлдэ байхадаа зөөлэн хахалалгын түлөө оролдоод лэ, шанарай түлөө hаналаа багаар табидаг, элдэб шалтагаан колхоздо тохожо, үнэтэ сагаа миин үнгэргэдэг али олон ушар үзэгдэдэг байгаа. Мүнөө жэл машина, техникын эбдэрhэнhээ боложо, трактор гү, али бусад техникэ hаатаагүй. Богонёор хэлэбэл, өөhэдынгөө мэдэлэй трактор, машинаар тарилга хэхэдэ ехэ hайн байна.

Манай колхозой механизаторнууд СССР-эй Верховно Соведэй депутат, Түнхэнэй түрүү механизатор нүхэр Д. Тахановай бригадынхидай үүсхэлые халуунаар дэмжэжэ, мүрысөөндэ оролсоhон юм. Тэдэнэй олониинь социалистическэ уялгануудаа мүнөө нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байнхай. Поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байhан механизаторнуудай үдэрэйнгөө даалгабариие дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ ябадал заншал болонхой. Механизаторнууд Дамба Раднаев, Цыренжап Дашиев, Батомунко Жигмитдоржиев, Владимир Цыбикмитов, Данзан Цыренжапов, Петр Белогубов болон бусад тарилга дээрэ даалгабаринуудаа 170 процент хүрэтэр дүүргэдэг байгаа. Эдэнэр мүнөө эртын пар хахалалга дээрэ мүн лэ эрхим жэшээ харуулна. Манай колхоздо хамта 800 гектар талмайда пар хахалагданхай.

Колхозоймнай гурбан тракторна бригада өөhэд хоорондоо мүрысэхэhөө гадна, хүршэ «Путь Ленина» колхозойнгоо механизаторнуудтай мүрысэдэг. Тэдэнэр заhабариин хэрэгсэл 15 процент, шэнгэн түлишэ болон машинын тоhо 10 процент алмаха уялга абаhан юм. Энэ уялгаяа механизаторнуудnай абаhаар дүүргэжэ эхилээ hэн. Мүрысөөнэй дүн hарадаа хоёр дахин гаргагдажа, түрүүлhэн тракторна бригадада колхозой правлениин, парторганизациин дамжуулгын Улаан туг барюулагдадаг, 500 түхэриг мүнгэн шан үгтэдэг. Жэшээлхэдэ, эртын ороохото тарилгые хүдэлмэриин 7 үдэр соо эрхим шанартайгаар дүүргэhэнэй түлөө комплексно № 1 тракторна бригадада колхозой правлениин, парторганизациин дамжуулгын Улаан туг, 500 түхэриг мүнгэн шан барюулагдаа. Энэ бригадынхид (бригадирынь Гомбодоржо Будаев) туйлаhан амжалтаяа ондоошье хүдэлмэринүүд дээрэ арьбадхан ябана.

Колхозой правлениин, парторганизациин зүгhөө механизаторнуудай байра байдалда ехэхэн анхарал хандуулагдана. Трактористнууд сүлөөтэй сагаа культурнаар үнгэргэхэ аргатай. Тракторна бригада бүхэндэ радиоприёмник табигданхай. Газетэ, журнал абтадаг. Ханын газетэ, «Дайшалхы хуудаhан» хододоо гаража байдаг юм. Тэрэшэлэн механизаторнуудай ажалай түлбэри саг соогоо үгтэжэ байдаг. Жэшээнь, механизаторнуудай апрель hарын мүнгэн түлбэри сүм үгтэhэн байна.

Трактор болон бусад машинануудаа саашадань бүри hайнаар ашаглахын тула тарилгын hүүлээр манай механизаторнууд колхоз дотороо заhабарилгын мастерской барижа эхилхэнь. Тэрэшэлэн энэ зундаа колхозойнгоо үйлэдбэриин олон hалбариие оньhожоруулхын тула ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдаа. Нэн түрүүн мал ажалай хүшэр хүндэ хүдэлмэринүүд оньhожоруулагдаха байна.

Игэжэ парти, правительствынгаа түүхэтэ тогтоолоор зоригжоhон, өөhэдын машина, техникэтэй болоhон манай колхознигууд энэ хабарай тарилгые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ байна.

Б. Дымбрылов,
Ж. Дугаржапов,
«Үнэн» колхозой гэшүүд.

Мухаршэбэр.

Түрэл орон доторнай

(ТАСС-эй мэдээсэлнүүдhээ)

★

Хүсэтэ тракторнуудые бүтээнэ

ЧЕЛЯБИНСК. Челябинска тракторна завод 100 хүсэтэй тракторнуудые бүтээжэ эхилээ. Эдэ «С-80» тракторнуудта орходоо бүри hайнаар хэгдэнхэй. Шэгнүүрынь «С-80» трактортай адли хэмжээтэй юм. Кабинань досоогоо дулаасуулагдадаг, тааруу зохид түхеэрэлгэтэй. Горючи, тоhониинь оньhон аргаар хэгдэдэг. Мүн бусадшье түхеэрэлгэнүүдынь трактористын ажалые нилээд хүнгэдхэхэ.

Энэ жэлдэ тус завод оронойнгоо арадай ажахыда хэдэн мянгаад хүсэ ехэтэй шэнэ тракторнуудые үгэхэ байна.

Ойдохи алмазна фабрика

ЯХАД. Ирелях гэжэ голой эрьедэ, ой соо алмазна фабрика хүдэлжэ эхилэнхэй. Энэ предприяти ашаглагдаhаар жэл тухай болобо.

Тус фабрикын хажуудань алмазна үнэтэ баялиг ехэтэй угаа ехэ хада оршожо байдаг. Эндэhээ хүсэтэ бульдозероор малтагдаhан руда транспортёроор дамжан, фабрикада абаашагдадаг байна.

Ажаллажа байгаад hуралсагшад

КРАМАТОРСК. Донецкэ индустриальна институдай үдэшын филиалда hурагшадай шалгалтын сесси июниин 5-да эхилбэ. Эндэ үйлэдбэриhөө таhаралтагүйгөөр 1200 хүн hуралсажа, техническэ дээдэ эрдэмтэй болохо юм. Ново-Краматорско машина бүтээлгын заводой редукторна цехын токарь Павел Головенко механическа факультедэй табадахи курсда hураад, шалгалта барижа байна. Мүн энэ предприятиин фасонолитейнэ цехын хүдэлмэришэн Людмила Селищева дүрбэдэхи курс дүүргэхэеэ байна. Тиихэдэ «Донмашстрой» трестын шулуушан Вячеслав Стеч инженер-барилгашан болохоёо байнхай.

Индустриальна Краматорскдо бүхэсоюзна заочно инженерно-барилгын, Харьковска заочно политехническэ институдуудай, Днепропетровско горнометаллургическа, Макеевскэ барилгын болон хүндэ машина бүтээлгын бүхэсоюзна заочно техникумүүдэй филиалнууд байгуулагданхай. Эндэхи 9 мянгаад шахуу хүдэлмэришэд үйлэдбэриhөө таhалдангүйгөөр hуралсажа байна. 8 мянгаад шахуу дипломуудые эндэхи машина бүтээлгын үдэшын техникум hуража гарагшадтаа барюулаа.

Москва. Бүхэсоюзна промышленна выставкэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Машина бүтээлгэ» гэжэ павильон соо. Эндэ орогшод «Чайка» гэжэ шэнэ түхэлэй автомобилиие хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Бүд нэхэгшэдэй фабрика хоорондын hургуули

СМОЛЕНСК. Ярцевска комбинадта бүд нэхэгшэдэй фабрика хоорондын hургуулида хэшээлынь дүүрэбэ. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй, научно-техническэ комитет, московско болон смоленскэ совнархозууд тус hургуули эмхидхэhэн байна.

Ороноймнай бүд хэдэг предприятинуудта хэдэ мянгаад «АТ-100» станок хүдэлдэг юм. Зүгөөр, эдэ станогуудай бүтээсэнь бага байгаа. Тэдэнэй бүтээсыень яагаад дээшэлүүлхэб гэhэн асуудал гараба. Ярцевска комбинадай бүд нэхэгшэд П. Степанов, В. Сергеев, Ф. Казаков, В. Аберт, В. Сенченко, Г. Фомченков, А. Шкенев ба бусад нэхэлгын станогуудай бүтээсые дээшэлүүлхэдэ туhатай зохид арга олоо. Бүд нэхэгшэд литейно-механическа тэндэхи заводой туhаламжаар «АТ-100» станогуудые шэнэлжэ, тэдэнэй бүтээсые 4—5 процентээр дээшэлүүлбэ. Тэрэнэй ашаар Эхэ оромнай жэл соо миллионhоо дээшэ метр нэмэлтэ бүд абаха байна.

Һуралсалда ябагшад—инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, мастернуудай туhалагшад болон бусад Ярцевска бүд нэхэгшэдэй түрүү аргые шудалан үзөөд, бусад олон предприятида тэрэниие хэрэглэбэл зохистой гэжэ хөөрэлдэбэ. Тиихэ зуураа, тэдэнэр үнэтэ зүбшэл үгэhэн. мүн шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэhэн байха юм.

ОРГАНИЧЕСКА СИНТЕЗ ХИМИИЕ УРАГШАНЬ ДАБШУУЛХА ШУХАЛА ҺАЛБАРИ

Манай техникын шухала һалбаринуудай нэгэн—химическэ промышленность социалистическэ экономикын үндэһэ һуури болоно. В. И. Ленин Совет засагай анхан тогтожо байха үедэ хүндэ индустрияа үргэнөөр хүгжөөхые уряалхадаа, тэрэнэй гол һалбаринуудай тоодо оролсодог химическэ промышленностиие хүгжөөхэ гэжэ тэмдэглэлээ һэн. Агуусхэ багшынгаа сэсэн заабариие бэелүүлхын тула манай парти шармайн оролдодог байна. КПСС-эй XX съездын шиидхэбэриин ёһоор 1960 ондо промышленностиин бүтээн гаргаха бүхы зүйлнүүдые 1955 онойхиһоо 65 процентээр, хүндэ промышленностиинхиие—70 процентээр, химическэ промышленностиин үйлэдбэриие хоёр дахин дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагданхай.

Химическэ промышленностиин хүгжэлтые түргэдхэхэ, илангаяа синтетическэ хэрэгсэл үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ, арад зоной шухала хэрэгтэй зүйлнүүдые тэрээгээр бүтээхэ гэһэн тон шухала асуудал КПСС-эй ЦК-гэй майн Пленум шиидхээ. Энэмнай үйлэдбэрилэгдэдэг промышленна хэрэгсэлнүүдэй хүн бүхэндэ хүртэсөөр капиталистическэ оронуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэжэ, ахиха гэһэн СССР-эй экономическа гол зорилгодо хабаадана. Үнэхөөрөошье, хэмэл утаһа, пластмасса, холимог резинэ бүтээн гаргадаг промышленность манай ажалшан арадта тон шухала байна. Тиимэ ушарһаа, манда мэдэгдээ танигдаагүй хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг органическа синтез бүри үргэнөөр хүгжөөгдэхэнь. Хүниие тойроод байдаг бүхы юумэнүүд (тэрэ тоодо газар дэлхэй, хүнүүд, амитад болон ургамалшье) барандаа химическэ элементнүүдһээ бүридэдэгынь элитэ. Тэдэ бүгэдэ өөһэд хоорондоо элдэб олон аргаар холбоолдожо, янза бүриин химическэ бодосуудые бии болгодог. Гэбэшье, мэдээжэ 102 элементын дунда углерод (C) гол һуури эзэлнэ. Тиигэхэншье гайхалгүй. Яахадааб гэхэдэ, углерод олонхи химическэ бодосуудые бии болголсодог зүйлнүүдэй нэгэн юм. Мүнөө углеродой хабаатай бодосууд аяар 3 миллион шахуу тоотой аад, үшөөл олон боложо байнхай.

Оршон тойроноо ажаглан харабал, хүнэй анхан хараагүй, мүнөө химиин бии болгоһон мянга түмэн бодосуудые обёорхобди. Бодоошье үзыт, химиин үгы һаа, ядеронууд соо байдаг айхабтар ехэ хүсэн ашаглагдангүй үлэхэ һэн, химиин үгы һаа—хэмэл торго, капрон, найлон, хлорин, энант гэхэ мэтэ зүйлнүүдээр оёгдодог гоё һайхан хубсаһан; түмэр, модо, шэлэй орондо хэрэглэгдэдэг пластмасса; автомобиль болон реактивна машинануудай түлидэг түлишэ; хүниие эмшэлдэг эм; үтэгжүүлгын хүсөөр үрэжэдэг үндэр баян ургаса огто байхагүй байгаа бшуу.

Органическа синтез гээшэмнай хүнэй ухаан бодолой хэр зэргэ хүгжэжэ, байгаалиие шанжалхэ шэнэ хуули ёһонуудай нээгдэжэ байһан тухайда гэршэлээд, химиин угаа ехэ удхашанартайе харуулна. Органическа синтезэй ашаар хэдэн миллион тонно үнэтэ хэрэгсэлнүүд бүтээгдэнэ. Тэрээниие үйлэдбэрилгэдэ углерод, үһан гэхэ мэтэ тон химда бодосууд хэрэглэгдэдэг юм.

Синтез хэжэ бүйлүүлагдаһан материалнууд байгаалиинхиһаа һураггүй бэхи, зөөлэн, хүнгэн, хүйтэн дулаанда даамгай байдаг. Химическэ синтезэй ашаар юушье хэжэ болохо. Энэ аргаар хүнгэн шэгнүүртэй бодосууд үйлэдбэрилэгдэнэ. Шэнэ, һайн шанартай түмэр, модо, шулуу, шэл гэхэ мэтэ бодосуудые бүридүүлэн няажархиха сабуун бии болгогдонхой. Мүнөө сагта модонһоо, түлеэнэй хибэдэһэнһээ, нефтьһээ баранда мэдээжэ спирт гарадаг. Мүн элдэб үбшэнһөө абардаг эмүүд, ургасын дайсан хорхой шумуулнуудтай тэмсэхэ хорон хэгдэнэ. Эдэ бүхы жэшээнүүд органическа синтезэй заха хизааргүй ехэ арга боломжотойе гэршэлнэ.

Холимог каучук

Дулаанай орондо каучук абадаг тусхай модод ургадаг. Тиимэ модоной шүүһэн байн байн үдхэржэ, каучук болоно. Энэ юрын каучугые удаан байлгахада хатуу, эбдэрхэдэа хэбэрэг болодог. Каучугай анханайнь шанар үлээхын тулада сёрэтэй (S) холижо халаадаг юм. Иигэжэ халааһан каучук резинэ болоно.

Манай оронoй арадай ажахын хурдан түргэнөөр хүгжэхэтэй хамта, резинэ ехээр хэрэглэгдэдэг болонхой. Резинэ хадаа техникэһээ эхилээд ажабайдалда аргагүй хэрэгтэй зүйл болоһониинь мэдээтэй. Ажахыда резинын ехээр хэрэглэгдэдэг болоод байхада, модонһоо абтадаг каучугаар арадай ажахын эрилтэ хангахын аргагүй. Юундэб гэхэдэ, иимэ аргаар абахада хүсэн ехэ гарадаг, үнэтэй болодог хаям.

Холимог каучук абадаг болоһонһоо хойшо хүдэлмэриин саг ехээр алмагдажа захалаа. Жэшээлхэдэ, 100 мянган тонно каучук абахын тула 120 мянган га газарта 27 миллион модо тарижа ургуулха хэрэгтэй. Энээндэ жэл соо 100 мянган хүн хүдэлхэ болоно. Эды шэнээн каучук промышленна аргаар абахын тула жэл соо 1500 хүн хүдэлхэ ёһотой байна. Ушар иимэһээ, бэлээр каучук абаха зорилго советскэ химигүүдэй урда табигдаа.

Мүнөө совет эрдэмтэд элдэб оньһон аргаар—нефть, спирт, модонһоо каучук гаргадаг болонхой. Холимог резинэ гээшэмнай шэнжэ шанараараа юрын резинэһээ бүхэ, бэхи, һайн, зөөлэнөөрөө дутадаггүй юм. Манай түрүү наука каучугай аяар 2500 шэнэ сорт бии болгоо. «Бутил-каучук», «СКИ», «Буна—Б», «Хлоропреново каучук», «СК-Б» гэхэ мэтэ сортнууд үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Мүнөө сагай техникэ тэдэниие ехээр хэрэглэжэ, резинэ гутал, автомашинын, самолёдой, велосипедэй шинэнүүдые хэнэ. Эрдэмтэ химик С. В. Лебедев хартаабха, талха нэрэжэ абаһан спиртээр эгээн түрүүшынхеэ каучук хээ юм. Һая болотор холимог каучугые иимэ спиртһээ абадаг байгаа. Спирт абахын тулада айхабтар ехэ эдеэ хоолой зүйл—хартаабха, таряа талхан гаргашалагдадаг байба.

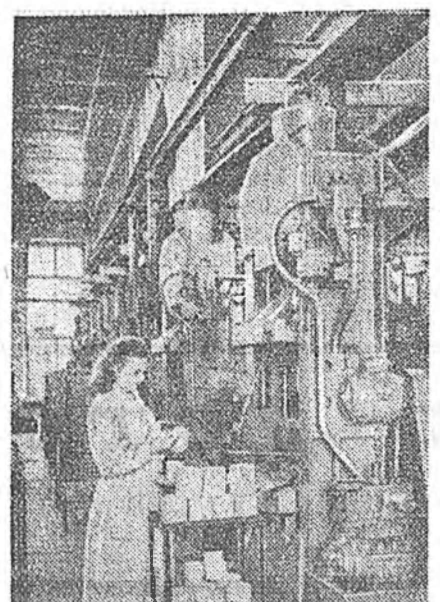
Химическэ промышленностиин хүгжэхэтэй хамта, каучук болгогдодог спиртые химиин аргаар абажа захалһан байна.

Резинэ болохо спиртые эдеэ хоолой зүйлһөө бэшэ, харин нефтьһээ, байгаалиин газуудһаа гаргажа абадаг болохо гэжэ партиин XX съезд дээрэ Н. С. Хрущев заагаа һэн. Энэ заабариие бэелүүлэн, мүнөөнэй техникын эрилтын ёһоор шэнэ шанартай каучук абаха зорилго шиидхэхэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Совет химигүүд элэдэггүй «мүнхэ каучук» ойрын жэлнүүдтэ хэхэ гэжэ оролдоно. Иимэ резинэ үһа табидаггүй, халадаггүй, элэдэггүй, зөөлэн байха юм. Хэдэхэн жэлһээ соордоггүй хубсаһа үмдэдэг болохомнай лабтай.

Пластмасса

Пластмасса гээшэмнай холимог бодосуудые холболдуулан нэгэдүүлхэдэ бии болодог. Нефть, шулуу нүүрһэн, байгаалиин элдэб газууд, модон, һүн, элһэн гэхэ мэтэ юумэнүүдһээ онсо шанартай пластмасса бүтээгдэдэг.

Эгээл дэлгэрэнги пластмассануудай нэгэн бакелит болоно. Карболка формалин хоёрһоо гараһан бакелидээр автомашинын, самолёдой, хүгжэмэй инструментнүүдэй шухала зүйл, үүдэнэй барюул, сабуу, лак хэдэг байна. Мүн эбдэрдэггүй шэл (плексиглас) пластмассаар хэдэг юм. Тиимэ шэл ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг. Пластмассые мүнөө үнэтэй шулуунай орондо гоёолто болгон хэрэглэдэг болонхой. Һүөөр «галлолит» гэжэ пластмасса бүридүүлдэг, энэнь элдэбын гоё шагта, һам гэхэ мэтэ болодог байна. Модоор «целлюлойда» гэжэ пластмасса, тэрээгээр элдэбын амһарта, үхибүүдэй нааданхай хэдэг. Машина бүтээлгын заводто ехэ пластмасса хэрэглэгдэдэгынь элитэ. Хүнгэн автомашинын кузов тэрээгээр бүтээхэдэ, нойтондо нэбтэрдэггүй аад, хүнгэн шанартай байдаг.

Москва. Карачаровска заводой пластическа зүйлнүүдээр бүтээһэн юумэнүүд ажаһуудалда, тэрэшэлэн промышленностиин автотракторна, металлургическа, электротехническэ болон бусад һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг юм. Энэ завод манай орондо, мүн арадай демократиин оронуудта бүтээгдэһэн шэнэ машинануудаар хангагданхай.

Заводойхид шэнэ техникэеэ һайнаар ашаглана: Апрелиингээ даалгабариие завод 160,4 процент дүүргээ. **Зураг дээрэ:** Чехословакида бүтээгдэһэн «ТОС-100» маркын 100 тонный пресс заводто һаяхан тодхогдоо. Хэбшэдэй бригадир Антонина Григорьевна Самохвалова шэнэ прессээр бүтээн гаргагдаһан юумэнүүдэй шанар шалгажа байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Баһа үһанда эдьхэрдэг пластмасса абтана. Энэнь тарилгада үтэгжүүлгэ болгожо, таряанай ургаса дээшэлүүлнэ.

Пластмасса гээшэмнай түмэрэй, шулуунай, каучугай (резинын), торгоной, арһанай, шэлэй орондо хэрэглэгдэдэг болонхой. Арадай ажахыда пластмассые ородоггүй нэгэшье һалбариие нэрлэхэнь бэрхэтэй. Мүнөө пластмассын үе саг болоо гэжэ хэлэхэдэ болохо.

Холимог утаһан

Хлопок, улаһа, нооһо ээрэжэ абаһан утаһаар хубсаһа хунар, мүн ондоошье юумэ хэдэг байһан гээшэ. Промышленностиин хүгжэхэ тума бүри һайн шанартай утаһан хэрэгтэй болоно. Бүхэ, гоё аад, хоротой юумэ адхахада — хахархагүй, халаахада — шатахагүй утаһан хэрэгтэй. Химигүүд энэ зорилго амжалтатайгаар шиидхээ. Химиин аргаар холимог утаһа абадаг болонхой. Утаһанда ородог зүйлнүүдые хубилгахада, элдэб янзын утаһан болодог байба. Хартаабхын талхан, модон, һүн, химиин холимол зүйлнүүдые (бензол, фенол, фурфурол, этилен гэхэ мэтэ) нэгэдүүлхэдэ, утаһан абтадаг юм. Жэшээлэн хэлэбэл, нэгэ тонно карболкоһоо (фенол) «капрон» утаһан абтадаг. Тэрэнь 25 мянган пар оймһон болохо байна.

Мүн «лавсан», «орлон», «тефлон», «фторлон», «эйнант», «хлорин» гэхэ мэтэ холимог утаһан бүхэ бэхи юм. «Хлорин» гэжэ утаһан медицинэдэ хэрэглэгдэдэг. Энээгээр оёһон дотор хубсаһа үмдэбэл, хэрхэ, нюрганай үбшэн (радикулит), подагра гэжэ үбшэндэ туһатай.

Холимог утаһан арадай ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байнхай. Иимэ утаһа ехээр үйлэдбэрилэн гаргабал, ажахын талаар Америкэтэй мүрысэхэ хэрэгтэ ехэ удхашанартай.

Хэмэл будаг

Зуугаад жэлэй үедэ гансал ургамалһаа гараһан будагаар (ализарин, индиго, синька) юумэ будадаг байгаа. Органическа синтезэй хүгжэхэтэй хамта, ургамалһаа гараһан будагай орондо холимог будаг хэрэглэгдэдэг болоһон байна. Мүнөө байһан бүхы бүд хэмэл будагаар будаатай.

Юрын бодосуудые бүридүүлэн нэгэдхэхэдэ, хэмэл будаг гарадаг. Иимэ будаг ургамалаар хэһэн будагһаа дутуугүйгөөр будадаг юм. Совет гүрэн будагай ехэ промышленность эмхидхэнхэй. Ородой эрдэмтэ-химик Н. Н. Зинин энэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэһэн байна.

Хэмэл тоһон

«Хэмэл өөхэн» гү, али ородоор «Саломасс» гэһэн үгүүлбэри мүнөө хүн бүхэндэ мэдээжэ. Ургамалай тоһондо водород ниилүүлхэдэ, иимэ тоһон бии болодог байха. Хэмэл тоһон эдеэ хоолой, ажахын шухала хэрэгсэлэй нэгэн мүн.

Ургамалай тоһон «саломасс» хоёрые холиходо, маргарин болодог. Энээниие малай тоһон шэнги болгохын тулада хорогүй шэрээр будадаг юм. Глицерин, стеарин (сагаан дэн) пальмитин гурбые кислотатай холиходо, хэмэл өөхэн гарана. Энэмнай шанараараа малай өөхэнһөө дутахагүй үлгэй. Иимэ тоһо хадагалхада, гутасагүй байдаг. Малай өөхэ тоһонһоо дутуугүй һайн өөхэ тоһоной зүйл мүнөөнэй химиүгэдэг болоо.

Байгаалиин дошхон хүсые эрдэм ухаанай эди шэдеэр хазаарлаад, өөрынгөө аша туһада хэрэглэхэ аргатай байһые манай Совет эрдэмтэд тодоруулан харуулжа байна.

Д. ЦЫБИКОВА,
зооветинститудай багша.

Һурагшадай уялга

Зэдын аймагай Петропавловкын дунда һургуулиин 400 һурагшад багшанартаяа хамта XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хартаабха тарилгадань туһалба. Тиигэжэ 5 гектар газарта хартаабха һуулгаа. Хартаабха тарилгада 8-дахи «А», 9-дэхи классуудай һурагшад илангаяа эдэбхитэйгээр ажаллаһан байха юм.

Ургаса хуряалгын эхилхэ хүрэтэр тариһан энэ газарайнгаа хартаабхын ургасые һайнаар харууһалжа, тэрэнэй гектар бүриһөө 300 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряаха гэһэн уялга тэдэнэр абанхай.

О. Ниндаков.

Зунай хүхэ ногоондо малаа таргалуулжа, Эхэ орондоо мяха элбэг ехээр үгэе

УЯЛГАЯА ЗААТАГҮЙ ДҮҮРГЭХЭ

Баргажанай аймагай колхозууд малайнгаа үбэлжэлгые урда жэлэйхиһээ һайнаар үнгэргэбэ. Мүн үбэл, хабарай шэнэ түл абтажа дүүрээ.

Тэжээлэй дутамаг дээрэһээ малай үбэлжэлгэ дээрэ ехэ бэрхэшээл тохёолдоһон байна. Гэбэшье, малшадай арга боломжоёо һайнаар хэрэглэн, үбэлдөө эсэшэ сусашагүйгөөр ажаллаһанай ашаар аймагай зарим колхозууд адуу малаа муу бэшээр ондо оруулаа. Жэшээнь, аймаг соогоо мал олонтой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Г. Цыденов, партийна организациинь секретарь С. Санжиев) малайнгаа үбэлжэлгые урда жэлэйхиһээ һайнаар үнгэргэбэ. Тус колхоздо үбэлдөө нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо һүн 64 процент ехээр һаагдаа, 100 эхэ хонин бүриһөө үбэл, хабарай үедэ 93 хурьган абтаа.

Гэхэтэй хамта, аймагай колхозууд 1958 ондо үнеэн бүриһөө 1400 литр һү һааха, 100 эхэ хонин бүхэнһөө 140 хурьга абаха, мяха абалгые урда жэлэйхиһээ 3000 центнерээр дээшэлүүлхэ гэһэн социалистическэ уялгаяа тон хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байна. Жэшээнь, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз һү һаалгаар абаһан уялгаяа 26 процент, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз —15 процент, Сталинай нэрэмжэтэ колхоз — 19 процент дүүргээ. Тиихэдэ мяха абаха түсэбөө эдэ колхозууд оройдоо 3—12 процент дүүргэһэн байха юм. Мүн 1958 ондо 100 эхэ хонин бүхэнһөө 140 хурьга абаха гэһэн социалистическэ уялгаяа муугаар дүүргэжэ байна. Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта 100 эхэ хонин бүхэнһөө 75—76 хурьган абтаа.

Һаяхан дээрэ дурсагдаһан колхозуудай малшад олоороо сугларжа, «абаһан уялгануудаа саашадаа хайшан гэжэ амжалтатайгаар дүүргэхэб» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо А. Лаулиин элидхэл хэһэнэй һүүлээр олон хүн үгэ хэлэжэ, абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэ арга боломжо элирүүлһэн дурадхал оруулһан байна.

О. Раднаев, манай корр.

Шубуу үсхэбэрилдэг болоо

Кударын аймагта үһанай шубуу тэжээхэдэ таатай газар олон. Нёдондо жэлһээ эхилжэ, «40 лет Октября», Куйбышевай нэрэмжэтэ болон бусад колхозууд нугаһанай фермэтэй болоо. Саашадаа бэшэшье колхозууд нугаһа тэжээжэ эхилхэнь.

Нугаһа тэжээхэдэ үндэгэн олоор абтахаһаа гадна, шубуунай мяхан гүрэндэ ехээр тушаагдаха болоно. Ганса «40 лет Октября» колхоз мүнөө жэл 60 центнер нугаһанай мяха гүрэндэ тушаахаар хараална. Ойрын хэдэн жэлдэ нугаһанай мяхан колхозой мяха абаха түсэбтэ ехэхэн һуури эзэлхэнь лабтай.

Г. Цыдыпов.

Эрхимүүдэй нэгэн

Ажал танюуһагүй... Хаана, ямаршье юумэ хэхэдээ, үнэн бэеэ үгэжэ, бүхы оролдолго, шадабаряа гарган, шударгы, нэтэрүүгээр хүдэлдэг хүнүүд байдаг. Эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн Михаил Федорович Тимофеев юм.

Таба зургаан жэлэй саада тээ нүхэр Тимофеев Улан-Удын мелькомбинадта ажаллахадаа, тэндэхи түрүү хүдэлмэришэдэй зэргэдэ ябалсадаг һэн. Харин мүнөөшье энэ хүмнай 1954 онһоо хойшо Иволгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гахайшанаар хүдэлхэ зуураа, үнэн шударгы ажалаараа артелиинхидайнгаа дунда хүндэтэй болонхой. «Манай Михаил Федорович гансашье колхозойнгоо түрүү гахайшан бэшэ, мүн аймагай эрхим гахайшадай нэгэниинь юм» гэжэ эндэхид омогорхон хэлсэдэг. Тиихэншье зүб. Нүхэр Тимофеевэй нэрэ аймагай түрүүшүүлэй хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэнхэй. Мүн эрхим ажалаараа Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсажа, Ехэ мүнгэн медальда хүртөө. Тэрэшэлэн оло дахин үнэтэ бэлэг, шан абаһан байха юм.

— Энэ жэлдэ фермэдэмнай хамта 12 томо эхэ гахай бии. Тэдэнэймнай 7-инь түрөөд, тус тустаа 10—11 поршоонхотой. Поршоонхонуудынай нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байнхай. Нёдондо эхэ гахай бүриһөө дунда зэргээр 14,5 поршоонхо абаа һэмди. Байгша ондо эхэ гахай бүриһөө 20 поршоонхоһоо үсөөн бэшые абаха аабзабди. Гадна, фермэдэмнай нэгэ түрүүлээд шахаха 15 эмэ гахай бии. Тэдэнэй толгой бүриһөө дунда зэргээр 6—7 поршоонхо сохом абахабди. Тиихэдэ колхознай 300 толгой гахай туд бүриинь 80—90 килограмм шэгнүүртэй болгожо, гүрэндэ тушааха, худалдаха зорилготой. Мүнөө дунда зэргээр центнер шахуу шэгнүүртэй дала гаран гахай тушаагданхай,—гэжэ нүхэр Тимофеев хөөрэнэ.

Һая гараһан нарай поршоонхонуудые хайшан гэжэ һайнаар харууһалжа, ехэ болгодог тухайгаа хөөрэжэ үгэхыень Михаил Федоровичые гүйбабди.

Бидэнэр гахайнгаа гаргаха дүтэлэмсөөр тусгаар таһалга соо оруулаад, манажа түрүүлдэгбди. Тиигээгүй һаа, зарим ушарта эхэнь нарай поршоонхоёо гэшхэжэ, даража болохо. Мүн зарим поршоонхо амигүй гараад, үхэжэшье болохо бшуу. Поршоонхын эхэһээ гарамсаарнь полотенцээр гү, али бүдөөр аршажа, хуурайхан дэбисхэртэй хайрсаг соо хэжэд, һүүлдэнь тэдэнэйнгээ һоёохонуудые хазуураар таһа хазажа хаяад, эхынь хүхэндэ загаһанай тоһо түрхиһэнэй һүүлдэ, поршоонхоёо хүхүүлдэгбди. Поршоонхонуудые багаһаань хойшо элдэб бүдүүн тэжээлдэ һургахын тулада зоотехникын заабаряар, зүбөөр эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Тэдээндэ модоной хөө, шабар, мяха-яһанай гурил, һайса хуураһан таряа эдюулхэдэ һайн. Гадна, һүүлдэ гараһан, муухан жаахан поршоонхонуудта үнеэнэй һайхан һү, загаһанай тоһо уулгажа тэдхэдэгбди, —гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Эндэхид поршоонхын һара хахалтай боломсоорнь, эхэһээнь һалгаажа, томо жэжээрнь илгаад, һайнаар тэжээжэ, сүүдхэдэ толгой бүриинь шэгнүүр 800 грамм нэмээдэг.

— Гахайнуудаа улам олошоруулжа, ашаг үгэлгыень эрид дээшэлүүлхэ, энэ ажалһаа олзо доход бүри ехээр абадаг болохо арга боломжо манай колхоздо гүйсэд бии. Теэд бүхы арга боломжоёо хүсэд хэрэглэжэ шаданагүйбди, гахайнуудаймнай үшөөл үсөөн, олзо доходынь бага байна. Сэхыень хэлэхэдэ, нигээд зундаа гахайнуудаа хээрэ адуулха лагерьгүйбди. Хэрбээ фермэ шадархи 5—6 га газарые хоройлжо үгөө һаань, гахайнуудынай һайн бэлшээритэй болохо һэн. Мүн тэжээлэй элдэб ургамал тарижа ургуулаад, гахайнуудаа тэндэ адуулхада болохо бшуу. Тиигэбэл хэды шэнээн тэжээлэй ороохо таряан алмагдаха, ажалай гаргаша химдарха гээшэб. Гадна, гахайнуудаймнай байра муушаг. Энэ жэлдэ колхозой правлени гахайн шэнэ типовой байра барихаар модо буулгабашье, барилга эхилээдүй байһаар. Саашадаа эдэ дутагдалнуудые хараадаа абажа, манай хүтэлбэрилэгшэд гахай үсхэбэрилгэдэ бодото анхарал хандуулха бээ гэжэ һанагдана,—гээд, Михаил Федорович хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Зураг дээрэ: гахайшан Тимофеев, Таисия Кузьминична хүтэшэнтэйгөө поршоонхоёо үзэжэ байна.

М. Намжилов.

Зоной эрилтые гүйсэд хангаха

Һаяхан Улан-Удэ городто республикын столовонуудай болон худалдаа-наймаанай эмхи зургаануудай 720 гаран хүдэлмэришэдэй хабаадалгатай суглаан 2 үдэрэй туршада болоо. Эндэ сугларагшад БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо **А. Г. Тараненкын** «Республикын худалдаа-наймаанай болон эдеэ хоолой эмхи зургаануудай хүдэлмэри тухай, мүн тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд» гэһэн элидхэл шагнаба.

—Байгша оной нэгэдэхи кварталда республика соомнай эд бараа худалдалга нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 47 миллион түхэригөөр ехэ наймаалагдаа.

Гэбэшье, худалдаа-наймаанай зарим эмхи зургаанууд нёдондо жэлдэ бии байһан дутагдалнуудаа усадхажа шадаагүй, мүнөөшье хангалтагүйгөөр ажаллаһаар. Энээнһээ уламжалан республикамнай эд бараа худалдалгаар апрель һарынгаа түсэбые 1400 мянган түхэригөөр дутуу дүүргээ. Худалдаа-наймаанай зарим эмхи зургаанууд, жэшээлхэдэ, Ципиканай алтанай продснаб, Галуута-Нуурай болон хэдэн леспромхозуудай ОРС-нууд, Байкало-Кударын, Закаменай, Иволгын, мүн бусад аймпотребсоюзууд тон муугаар ажаллана. Нэрлэгдэһэн эмхи зургаанууд үнгэрһэн 4 һара соо худалдаа наймаагаа һулаар эмхидхээ, арад зониие шухала хэрэгтэй эд бараагаар дутааһан, бусадшье дутагдал гаргаһан байна.

Парти, правительствомнай ойрын хэдэн жэл соо арад зоноо гэр байраар гүйсэд хангаха гэһэн шиидхэбэри абаад, мүнөө айхабтар ехэ хүдэлмэри эмхидхэжэ байна. Гэр байра барилга хаа хаанагүй үргэн далайсатайгаар ябуулагдана. Тиихэдэнь манай республикада барилгын хэрэгсэл, илангаяа хирпиисэ, извёстко, мел худалдалга тон муугаар эмхидхэгдэнхэй. Хүдэлмэришэдэй болон барилгашадай үмдэхэ кирзэ сабхи, ботинка, хүбэнтэй хүүртиг, мүн бусад хубсаһа хунар магазинуудта үгы шахуу. Тэрэшэлэн үхибүүдэй хубсаһа шанар һайнтайгаар, бүри ехээр оёхо асуудалые зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд мүнөө болотор шиидхээгүй байһаар.

Саашадаа Худалдаа-наймаанай министерствын, Бурмонкоопсоюзай правлениин хүтэлбэрилэгшэд хүдөө тосхонуудаар саг үргэлжэ ябажа, худалдаа наймаа бодомжотойгоор хүтэлбэрилхэ, тэндэ хүдэлмэрилөөшэдтэ бодото туһаламжа үзүүлжэ байха зэргэтэй гэжэ нүхэр Тараненко элидхэл соогоо тэмдэглэбэ.

Элидхэлэй һүүлээр үгэ абаһан, нүхэр **Хандажапов** иигэжэ хэлэбэ: —Гэр байрын дутаалдалгые ойрын хэдэн жэл соо усадхаха гэһэн парти, правительствын шиидхэбэриин һүүлээр республикымнай арад зон барилгын хэрэгсэл ехээр худалдан абадаг болоо. Тиимэһээ барилгын хэрэгсэл бүри ехээр наймаалдаг болохын тула барилгын материал худалдадаг складайхид Октябрьска райондо шэнэ магазин бариба. Мүн тиимэ магазин ПВЗ-дэшье баригдаха юм. Теэд магазинуудынай хүн зондо хэрэгтэй барилгын хэрэгсэлээр дуталдажа болохо. Юуб гэхэдэ, манай складта барилгын хэрэгсэлэй фонд ехэдхэгдэнэгүй. Энэ асуудалаар бидэнэр Худалдаа-наймаанай министерстводэ хэды дахин хандаабди, теэд ямаршье шиидхэбэри абтаагүй байһаар.

—5 һара соо Городок городой ажалшадта тааруу зохид мебель, мүн барилгын хэрэгсэлнүүд оройдоошье худалдагдаагүй гэхэдэ алдуу болохогүй. Шалтагаанинь хадаа, эдэ хэрэгсэлнүүдые Улан-Удэ городһоо эльгээдэггүй. Мүн «Главторгодежд», «Текстильторг» гэхэ мэтын базанууд Городок городойхидые эд бараагаар гүйсэд хангахые оролдоногүй, — гэжэ Зэдын комбинадай продснабай начальник нүхэр **Карасин** хэлээд, саашань худалдаа-наймаанай кадрнууд тухай тогтобо.

— Һүүлэй хэдэн жэл соо арад зомнай шэнэ түхэлэй хубсаһа үмдэдэг болоо. Теэд Улан-Удын зарим базануудһаа эд бараа абахада, тэндэхи хүдэлмэришэд үни заяанай хэбтэһэн элдэб зүйлэй юумэнүүдые абагты гэдэг,—гэжэ Кяхтын худалдаа-наймаанай конторын хүтэлбэрилэгшэ нүхэр **Фролов** хэлээд,— Манай аймагта наймаа хэдэг эмхи зургаанууд дэншье һаа олон юм. Хэрбээ эдэ эмхи зургаануудые нэгэдхээ һаа, худалдан абагшадаа хэрэгтэй хэрэгсэлнүүдээрнь хангаха хүдэлмэри нилээд һайжарха һэн,—гэбэ.

Удаань үгэ абаһан Кабанскын аймагай Бэрээнэй сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр **Евсюнин** худалдаа-наймаанай дутагдалнууд тушаа хэлэхэдээ:—Кабанскын аймпотребсоюз хилээмэ баридаг пекарнияа хаажархиһоор үнинэй. Тиимэһээ манай сельпогойхид худалдан абагшадаа хилээмээр таһалдуулна. Тиихэдэ бидэнэр Байкало-Кударын эд бараанай базаһаа оройдоол нэгэ километртэ байдагбди. Теэд манай сельпогойхид аяар гушан километр зайтай газарһаа эд бараа зөөхэдөө нилээд ехэ гаргаша хэнэ. Саашадаа миин тала руу гаргаша гаргахагүйн тулада Байкало-Кударын базаһаа эд бараа зөөдэг болоо һаамнай дээрэ һэн,—гэбэ.

Һүүлээрнь Закаменай аймагай Цакирай сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр **Манжуев**, «Главобувьторг» базын хүтэлбэрилэгшэ нүхэр **Тарасов** болон бусад хамта 24 хүн үгэ хэлээ. Мүн Читын худалдаа наймаанай управлениин начальник нүхэр **Ионов** дүй дүршэл тухайгаа хөөрөө. Һүүлээрнь БМАССР-эй худалдаа-наймаанай министр нүхэр **Данилов**, РСФСР-эй худалдаа наймаанай министрын орлогшо нүхэр **Демкин**, КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Дубровский** үгэ хэлээ.

Үдын хойно суглаанда хабаадагшад Улан-Удын худалдаа-наймаанай эмхи зургаануудаар ябажа, тэндэхи хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлтэй танилсаа.

ТYРYYШЫН АМЖАЛТА ТУЙЛАГДАА

Хэжэнгын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой хонишод абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Энээн тушаа бэшэгүүд доро толилогдобо.

Зураг дээрэ: (зүүн гарһаа) колхозой түрүү хонишод Жалсаб Жамбалов, Нима Намжилова.

Хэлэһэндээ хүрэхэ аргатайбди

Колхознай ойрын жэлнүүдтэ ...итынгээ мал ажалые, тэрэ тоодо ...шаг олзо ехэтэй һалбари—хонин ...калые хүгжөөхэ хэмжээнүүдые ...рааланхай. Тиин манай хонишод ...аан одонойхидой үүсхэлые дэм...ээд, мүнөө жэл хони олоор хэн...үүлхэ уялга абаа һэн. Тэрэ уял... доторнай мүнөө жэлдэ 100 эхэ ...нин бүриһөө 151 хурьга абажа ...лжүүлхэ, хонин бүриһөө дунда ...гээр 3,3 килограмм нооһо хай...алха гэжэ хэлэгдэнэ. Зарим хони...однай бүри ехэ уялга абаһан юм.

Мүнөө тэрэ уялгамнай хэр зэр...эр дүүргэгдэжэ байна гээшэб? ...олхозойнгоо хонин һүрэгые оло...оруулхын тула ехэ уялга абаһан ...най хонишод хэзээ хэзээнэйхиһээ ...рюусалга ехэтэйгээр, оролдосо...йгоор ажаллаа.

Үнгэрэгшэ жэл малдаа тэжээл ...эр бэлдэһэнэй ашаар малайн... үбэлжэлгые эмхитэйгээр ...гэргэжэ, абаһан түлнүүдээ ...рзагүйгөөр түлжүүлжэ ша...абди. Малнай бултадаа типовой, ...йн байрануудта үбэлжүүлэг...э. Мүнөө бүхы малнай, тэрэ ...одо хониднай хүшэ шадалаа хү...лгөөгүй шахуу хүхэ ногоон дээрэ ...раа.

Манай колхоз хамта 1392 толгой ...э хонидһоо 1197 хурьга абажа ...лжүүлээ. Тиихэдэ хонишод Нима ...мжилова, Базарсада Батомунку..., Масад Содбоева, Жалсаб Жам...лов гэгшэд бүришье һайн үрэ дүн ...йлаа.

Саашадаа 100 эхэ хонин бүриһөө ...өө 65 хурьга гэхэ гү, али хамта ...ь хурьга абаа һаа, уялгаяа дүүр...кэ шадаха байнабди. Теэд эды ...рьга жэлэй дүүрэтэр абаха арга ...нда бии гү? Бии. Иигээд июнь ...рада үбэл үрэжүүлһэн хонидһоо ...) шахуу хурьга абаха байнабди. ...нөө эдэ хониднай дэлгэнэжэ, ...ангүй хурьгалжа захалхань. Тии...д үшөө 600—635 хони июнь, июль ...рада үрэжүүлжэ, ноябрь, де...брьда хурьгалуулхабди.

...рда жэлнүүдтэ хонинной нооһо ...шалалгын болотор хурьгадаа ...һээнь таһалдаггүй байгаабди. ...рин энэ жэлдэ зундаа хурьгалха, ...н үрэжүүлэгдэхэ хонидойнгоо хурьгадые май һарын эхеэр эхэһээнь таһалжа, эрэ эмээрнь илгажа, тусхай отаранууд болгоод, һайн харууһанда табинхайбди. Тиигээд хурьгадһаа таһалагдаһан хонидтоо тус бүридэнь үдэрэй нэгэ килограмм овёс эдюулээд, мүнөө һайнаар адуулжа байнабди. Хурьгаяа хүхүүлхэеэ болижо, хабартаа овёс эдиһэн хониднай түрүүшын ургы ногооноор гансата һайжаршоо һэн.

Зунай наранһаа, борооһоо хэнзэ хурьгадаа халхалхын тула һарабша, сарайнууд түхеэрэгдэнхэй. Мүн хурьгалһан, хурьгалха хонидто зундаа нэмэлтэ тэжээл болгон эдюулхын тула отарануудай дэргэдэ тарилга хэгдээ.

Хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхын тула тусхай пункт эмхидхэгдэнхэй. Хусануудайнгаа эгээл эрхимыень шэлэжэ, һайн харууһанда тобир таргаар байлганабди.

Мүн хонидойнгоо тоо толгойн олошорхые хараадаа абажа, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ хүдэлмэри луговодуудай ябуулаа. Үнеэнһээ гадна, хонин бүхэндэ 2 центнерһээ бага бэшэ силос дарахын тулада колхоздомнай кукуруза тарижа ургуулха звено хүдэлмэрилнэ. Майла гэжэ газарта 500 хонинной байра типовой түхэлөөр баригдажа захалаа.

Уялгаяа һайнаар дүүргэжэ байһан хонишодые урмашуулха хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ. Түрүүшынхеэ 100 эхэ хонин бүриһөө 80 хурьга абажа, эхэһээ һалгаагдатар түлжүүлхэдэнь хурьган бүхэнэй түлөө 2 түхэриг түлэгдэһэн, саашадаа хоёрдохёо абтаха хэнзэ хурьган бүхэнэй түлөө 5 түхэриг түлэгдэхэ юм. Жэшээнь, Жалсаб Жамбаловай отарынхид түрүүшын 324 хурьганайнгаа түлөө хамта 648 түхэриг нэмэлтэ түлөөһэ абаһан һаа, хоёрдохи 240 хэнзэ хурьгадаа абаад байхадаа, үшөө 1200 түхэриг абаха болоно.

Мүнөө манай хонишод түрүүшынгээ үрэ дүн хараад байхадаа, абаһан уялгаяа дүүргэхэ аргатайбди гэжэ мэдүүлнэ.

Д. Дамдинов, колхозой ОТФ-е даагша..

☆

YYЛТЭРТЭ ХОНИДЫЕ ХАРУУҺАЛХАДА УРМАТАЙ

1956 оной декабрь һарада манай колхоз Алтайһаа 245 толгой тоншье нарин нооһотой эмэ түлгэнүүдые асарһан юм. Тэрэ түлгэдые харууһалхыемнай намда нүхэртэймнай даалгажа үгэхэдөө колхозой түрүүлэгшэ Дондок Дашиевич Дугаров иигэжэ хэлээ һэн:

— Тон лэ һайнаар харууһалхыешни найдажа даалгабабди. Эдэнэйшни нэгэниинь манай эндэхи хоёр хонинной зэргэ нооһо үгэхэ байха. Үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулаад байхадаа һаяар хуу иимэ хонидтой болохобди.

Тиигэжэ Майла гэжэ газарта шэнээр түхеэрэгдэһэн буусада тэрэ түлгэнүүдые харууһалжа үбэлжөө һэмди. Арга шадалаараа оролдожо ажаллаад, нэгэшье хони гарзалуулангүй хүхэ ногоон дээрэ тобир таргаар гаргажа, нооһо хайшалгын болоходо хонин бүриһөө 4,8 килограмм абаа һэмди. Зариманһаань 5,5 килограмм нооһон хайшалагдаһан байна.

Тэдэнээ үбэлдөө хурьгалуулхын тула зун искусственна аргаар үрэжүүлээ һэмди.

Хурьгалха хонидоо газаагаа барижа, тус бүридэнь тала газарай 800—1000 грамм үбһэ, нэгэ килограмм зелёнко, 200 грамм овёс, 100 грамм холимог тэжээл эдюулдэг бэлэйбди. Мүн тэжээлэйнь рациондо дабһа, мяха-яһанай гурил, минеральна болон витаминтай тэжээл оруулдаг байгаабди. Гадна, хонидтоо нарһанай шэлбэһэ үгэдэг һэмди.

Хурьгадай түлэг олоороо абтажа захалхадань колхозой правлени хурьгашаниие нэмэжэ үгөө һэн. Нарай хурьгадые түрүүшын 5—7 хоногто эхэтэйнь тусхай таһалга соо байлгаад, саашань үдэртөө эхэһээнь таһалжа, 20—25 толгойгоор уужамхан таһалгада байлгадаг болообди. Тиихэдээ үдэртөө дүрбэ дахин эхэдэнь табижа хүхүүлэгшэ һэмди. Хурьгадайнгаа 12—15 хоноходонь юумэ шэмхэлүүлжэ һургадаг, бүлеэхэн сэбэр уһа, мяха-яһанай гурил, нюдэһэн овёс, известь, хөө, витаминтай тэжээл үгэдэг байгаабди. Һалхигүй үдэр наруули газарта гаргахада һайн. Тиихэдээ хурьгадые хүйтэн газарта хэбтүүлхэгүй гэжэ оролдохо ёһотой.

Харууһа һайнтай байһандаа садхалан хурьганай сүүдхэдээ шэгнүүрээ 150—200 граммаар нэмэгшэ һэн.

Хориин аймагай «Улаан Одон» колхозой хонишодой үүсхэлые дэмжэхэ зуураа мүнөө жэл 100 эхэ хонин бүриһөө 161 хурьга абажа түлжүүлхэ, хонин бүриһөө 5,5 килограмм нооһо хайшалха уялга абаа һэмди. Мүнөө 100 толгой хонин бүриһөө 97 хурьга абанхайбди. Тиихэдэ үбэлдөө үрэжүүлһэн 125 толгой хониднай июнь һарын эхеэр хурьгалжа захалаа. Абаһан уялгаяа дүүргэхын тула зундаа үшөө 35—40 хони үрэжүүлжэ, ноябрь һарада хурьгалуулхабди.

Мүнөө хурьгалха хониднай тобир тарганаар зуһаландаа гаранхай. Иигэжэ үүлтэртэ хонидые харууһалхада урматай байна.

Б. Батомункуев, отарын ахалагша хонишон.

МАЙЛЫН ОТАРАДА

...үйтэн булагһаа һабагша татажа ...аһан Ородой бишыхан горхон ...эшье жэлдэ таһалдалгүй орьёл...ожо байдаг юм. Энэ горхоной ...н тушаа аад, араараа нарһан ...а нэмэргэтэй түглэ халзан май... бооридо түхеэрэлгэ һайнтай, ...дой шэнэхэн байра харагдана. ...энэ байраһаа тээ зүүн хойнохо...хонидой шэнэ бууса түхеэрэгдэ... захаланхай.

...уса гадараа нимгэрээгүй шахуу ...о ороһон хонид майлын үбэрэй ...ули газарта, үрэжэлтэй хүрьһэ ...ён гараһан шэнэхэн ногоондо ...ажа эдеэлнэ. Тээ саанахананьжагархан нооһотой, шодогорхон ...тэй, сулахан хурьгад бэлшэнэ. ...рынь үбэлэй эртын хурьгад эхэ... таһалагданхай ябана ха. Эдэ ...ьгадые адуулжа байһан набтар ...ан, залуу бэритэй хөөрэлдэхэдэ:

— Еһоор лэ өөдэргэн хурьгад ... Бултадаа Алтайһаа асарагда... хонидой түл юм. Би эдээниие то... хонин болоторнь харууһалхаб. ...эд үшөө зунай зуу гаран хурь... нэмэхэ, — гэжэ Татьяна Цыби... хөөрэнэ.

— Хонишон болоһоор хэр үнинэйб... — гэжэ залуу хонишонһоо ...хада: — Наймадахи жэлни. ... нарин нооһотой хонидые ха...алха гэжэ үнинһөө һанадаг хүсэлни һаянайл бэелүүлэгдээ, — гэжэ, омогорхон харюусаа һэн..

Үдэшэ боложо байгаа. Хонидоо бэлшээжэ ябаһанаа һаяхан ороод, эдеэгээ шанажа байһан түхэреэн сагаан тоорбошо малгайтай, нара һалхинда хүри улаан шарайтай болошоһон эхэнэр байд гээд лэ хойто сонходоо ошожо харана.

— Хониднай ой модо руу орожо, нооһоёо гээнэ аа гү гээд айгшабди, — гэжэ Должима хонишон хөөрэнэ. Үбэлжэлгэеэ хайшан гэжэ үнгэргэһэн, хурьга олоор абаха уялгаяа хэр дүүргэжэ байһан тухайнь энэ шударгы янзын эхэнэртэй хөөрэлдэһөөр байтарнай үтэгжүүлһэн сабшаландаа уһа табижа ябаһанаа отарын ахалагша хонишон Базарсада Батомункуев орожо ерэбэ.

Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой эрхим хонишодой нэгэн Базарсада Батомункуев өөрынгөө нүхэр Должима Бадмацыреноватай нарин нооһотой үүлтэртэ хонидые һайнаар харууһалжа, абаһан түлнүүдээ гарзалуулангүй түлжүүлжэ шадаа юм.

— Би тиимэшье үнинэй хонишон бэшэ хүм. Арба һайса гаран жэлдэ ой модоной ажахыда ябаһанаа хоёр жэлэй урда тээ колхоздоо бусажа, хонишон болоо һэм. Түрүүшээр ядалдаһаншье һаа, мүнөө ажалай дүршэл абаад, оролдоод байхадамни ондоо байна, — гэжэ хонишон Батомункуев хөөрэнэ.

Улаан одонойхидой үнэтэ үүсхэлээр мүрысөөндэ оролсоһон энэ отарын хонишод Хэжэнгэ соогоо түрүү зэргэдэ ябана. Энэ отарада 100 эхэ хонин бүриһөө 96 хурьган абтажа түлжүүлэгдээд, мүнөө хэнзэ хурьгад абтажа захаланхай.

Зунай сагһаа эхилжэ үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэһэн эдэ хонишод үбэлдөө хонидоо шадамар бэрхээр харууһалаа. Хонидойнгоо олоороо хашалдахагүйн тулада гурбан хорой соо таһалжа, нэгэ хэмдэ, тусхай рационоор эдеэлүүлдэг һэн. Хэрбээ һүрэг соогоо муудахаяа һанаһан хонидые адаглабал, тэрэнээ дары илгажа, амяарлан эдеэлүүлдэг, харууһалдаг байгаа. Эдэ хонишод хонидойнгоо хурьгалха үедэ үдэр һүни илгадгүй ябажа гарадаг.

Отара абаһан хурьгадаа гарзагүйгөөр түлжүүлхые, хонидоо хүхэ ногоондо һайнаар бэлшээжэ, бүри таргалуулхые оролдожо байна.

Тиигэжэ колхозойнгоо баялиг — хонин һүрэгые олошоруулха хэрэгтэ хубитаяа оруулхын тулада 100 эхэ хонин бүриһөө 161 хурьга абаха, хонин бүриһөө 5,5 килограмм нооһо хайшалха уялгаяа нэрэ хүндын хэрэг болгон тэдэнэй дүүргэхэнь лаб тай.

Ц. Дандаров, манай корр.

Уран зохеолой БУЛАН

☆ ☆

Дольён МАДАСОН

„Ахын аймагаар" гэжэ циклһээ

1. МОНГОЛЖОН НЮТАГ

Шулуун мундарга хорёотой
Шууяма Ахын гол.
Мойһон модоной толёондо —
Молор хүхэлби тала .

Энэ талын дунда
Энхэ гоёхон —
Монголжон нютаг.
Үндэр, саһатай һарьдаг
Үргэн тэнюун хормойтой.
Үдхэн модод соогуур
Үнгэ бүриин ангууд.

Ангаар ажал хэдэг
Ахын гоёхон —
Монголжон нютаг.
Зунай сагаар ябаа һэм,
Зугаа дууеш шагнаа һэм,
Хөөрүү үбгэдөөрш хөөрэлдөө һэм,
Хөөрхэн басагадаарш зугаалаа һэм,

Арза хорзоһоош амасаа һэм,
Арюун гоёхон —
Монголжон нютаг.

2. ГАЗАРША YБГЭН

Хайр, шулуун хархиран
Хабсагай байсаһаа гоожоно.
Хабсагайн оройгоор габшагай
Хабаргад харайлдан ошоно.

Үүлэ хадхама оройһоо
Үлылдэн тэхэд харагдана.
Аяар доогуур оёороор
Аха мушхаран урдана.

Галзуурһан Ахын эрьеэр
Гааһаа амандаа зуугаад,
Буурал толгойтой болоһон
Бурят үбгэн зугаалан

Налгай эмээлтэ морёороо
Найган гуйнан ябана.
Ганзага соонь хээтэй
Газарһаа олдоһон малтамал.

Малтамал баянтай дайдаяа
Магтан үреэжэ дуулана.
Сэгтэй даруухан дуундаа
Сэсэн Ленинние дурдана.

3. ГАЛАЙ БУЛАГ

Үбэлэй хүйтэн Ахын замаар
янгинаба.
Үбгэн улааша түлеэ суглуулаад
зугаалба:

Булад хэтэ, шара уула, сахюур —
Булта баран минии бэһын һахюур.

Юун гэжэ эдэнэй тухай
зугаалхабиб?
Юудэй гэжэ эдэнэй тухай
дуулахабиб?

Хахасашагүй, һалашагүй эдэ
гурбан,
Хадатай, улаан, дулаан галай булаг.

Гунгаа ЧИМИТОВ

Хани нүхэсэл уряалһан, хадхуу ёгто шүлэгүүд

Табан хурган

Табан хурган
Таарижа нэгэтэ ядаба ха.
Алимнай ехэ туһатайб гэжэ
Арсалдаба ха.
— Эй даа, хөөрхы баарманууд!—
гэжэ
Эрхы хурган өөдэрхэбэ.—
Минии һайгаар таанад
Мэндэ байһанаа мэдэхэгүйт.
Хаба соогоо магтанаб,
Хамаг хэрэгытнай ябуулнаб...
— Таанад минии үгы һаа,
Тархяа алдаха һэнтэ...—
Гэжэ долёобор саанаһаа
Гэмэрбэл даа гэнтэ.—
Хэрэгтэй заримые
Хэн дуудажа асарнаб?
Зэмэ хэһэн зониие
Хэн занаад табинаб?
Бил гүб даа!
— Байл даа!
Намда бү өөдэрхэ, хүхыжэ,
Няһалжа орхиюужаб! — гэжэ
Дунда хурган
Дуугарба түргэн.
— Нимһалш, жааханш, шагтагарш
гэжэ
Намайе зариман шамарлагша.
Харин би урдаһаань «Иимэхэнши!»
гэжэ
Харюусагшаб,—
Шэгшы хурган сарюун лэ.
Шэнгэхэн хоолойгоор шарьюулба.
—Ганса гансаараа ябахадаа,
Газар хороохогүймнай элихэн даа.
Мүр мүрөө харахадаа,
Муһөөгөө үгтэхэмнай зүбхэн даа.
Хэрбээ бидэнэр бултадаа
Хэрүүлээ орхёод эблэрээ һаа,
Ябаһан замдаа сухарихагүй,
Ямарш юумэһээ айхагүй
Хүсэтэй шанга балтадал
Хүдэр нюдарга болохобди!—гэжэ
Нэрэгүй хурган
Нүхэдтөө ойлгуулан хэлээ һэн.

—☆—

Энээнһээ хойшо табан хурган ехэ
Эбтэй болоо һэн гэхэ.

Һүүдэр

Наратай сэлмэг үдэртэ
Нарһа модон
Һүүдэрээ хаража сэдьхэлээ ехэтэ
ханадаг һэн.
Тулга ха юм даа юун гэхэб.
Туһатай, хэрэгтэй гэжэ үшөө
нэмэхэб.
Хажуудаш ходо байха
Хайшааш холо зайхагүй.
Хэһэн хэрэгыш хэхэ,
Хэлэһэн үгэһөөш гарахагүй.
...Тиигэжэ байтар
Тэнгэри бүрхэжэ даа,
Гэрэлтүүлэгшэ наран-баатар
Гэнтэ хоргодобол даа,
һалхи шуурган, аадар бороо—
Һайтай бэшэ юумэ тохёолдоо.
Нарһанда һүүдэрынь хэрэгтэй
болоо,
Найдалынь ха юм, хани нүхэрынь
ха юм.
Одоошье зоригынь үргэхэ,
Онсо туһа хүргэхэ...
Алим теэд һүүдэрынь?
Абяа анирүй.
Харагданагүй шадарынь,
Харагданагүй, үгы.

—☆—

Найдамгүй, нүхэр һүүдэртэй адлил
даа:
Наратайда холо болохогүй,
Бүрхэг үдэр олдохогүй.

Аполлон ТОРОЕВ

Эб найрамдал

(Дуун)

Ангир шара нарамнай
Алтан дэлхэйе гэрэлтүүлнэл.
Алдарта коммунис партимнай
Арад түмэнөө гэгээрүүлнэл.

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ
Бэхи холбоо байгуулагша,
Этигэл ехэтэ партимнай
Эб найрамдал мандуулнал!

Ужам дэлюун дэлхэймнай
Утаһан ногоогоор халюурнал,
Хамагта хүндэтэй партимнай
Коммунизм тээшэ хүтэлнэл.

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ
Бэхи холбоо байгуулагша,
Этигэл ехэтэ партимнай
Эб найрамдал мандуулнал!

☆

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ

1. Шэнэ байдал

Хуушанай зонууд бэшэбди,
Хүнүүднай ондоо болонхой,
Хүгжэлтөөр урган һуунабди.
Хамтадаа жаргал олонхой.

Арадайм үринэр бүгэдөөрэн
Алтан далитай болобол,
Ашата эрдэм болбосорол
Айлнуудайм гэр соо оробол.

Табанхан хушуу малнууднай
Далнуудтаа багтахаа болинол,
Талыем шэмэглэһэн фермэнүүднай
Түрүү рекордоо сохинол.

Арбай шэниисэ таряамнай
Амбаары дүүрэтэр халяана:
Алтанхан обоо—дарааень
Ажалта үдэртэ хубаана.

Хүдөөгэйм тосхон эмхитэй,
Городтол адляар һалбараа:
Газаагуурнь гоёор жэрылдээ
Гудамжа, садууд, гэр бараан.

Алдарта һайхан Коммунизмын
Яларма байшан баригдана.
Артелейм центртэ түбхинэһэн
Арюухан талмайн дундахана

Байдалы һайшаан зүбшөөжэ,
Баруунхан гараа үргэнхэй
Байнал даа шулуун хүшөө дээр
Владимир Ильич Ленинмнай.

2. Миллионер

Энеэдэ наадагүй һаянай
Эжые тиигэжэ нэрлэнэл.
Эндэхи хүдөө нютагай
Эгээлэй һаалиша эхэнэр.
Харахада дүшөөдхэн наһатай,
Хүүгэдынь һургуулида ябадаг,
Хэлэхэдээ хурса үгэтэй
Хэншье торошоод байдаг.
Хоройгоор дүүрэн малнуудынь
Харюусал, харууһа ехэтэй:
Хооллуулха, уһалуулхын
хажуугаар
Хохирынь шэрэхэ хэрэгтэй.
Газаахи гэртэхи ажалаа
Гансааран өөдэнь татана,
Хэзээшье сүлөөгүй хэбэртэй,
Гайхалтай—хэзээ амарнаб?
Колхозой колхоз болохоһоо
Хүдэлөө юумэл даа зоригтой,
Харин лэ тиигэжэ ороһоор
Хэһэн ажалынь горитой.
Түлжүүлһэн үхэр малыншье
Тоолохын аргагүй—олохон.
Тэдээнһээ һааһан һүниингшье
Далайһаа өөрэгүй болонхой.
Наһандаа шобторһон һаамыень
Нарилаад литрээрнь хэмжэбэл,
Мянган мянганһаа халижа,
Миллион хүрэбэ гэлсэнэл.
Эндэхи фермэмнай һаядаа
Электрын оньһоор толорхонь,
Эрхимхэн нүхэдынь барандаа
Миллионер алдары олохонь.
Мүнөөдэр иихэдээ эдэнтэй
Мүрысэжэ байһанаа мэдэгты,
Мүнгэрхүү һанаатай Америкын
Миллионер-баяшуул-ээдынь!

Марху ЦЫРЕНОВ

ЦЫРЕМПИЛ РАНЖУРОВАЙ ДУРАСХААЛДА

Ошоһон сагай түүхые
Удалан уншан һуухадам,
Мүнхэ түүхын хуудаһанда
Мүнгэн үзэгөөр һиилээтэйш.

Вулкандал тэһэрһэн хүдэлөөнэй
Буһалгаан дундуур шуумайһан,
Буряадайм түрүүшын
революционер,
Буладтал зоригтой Ранжуров.

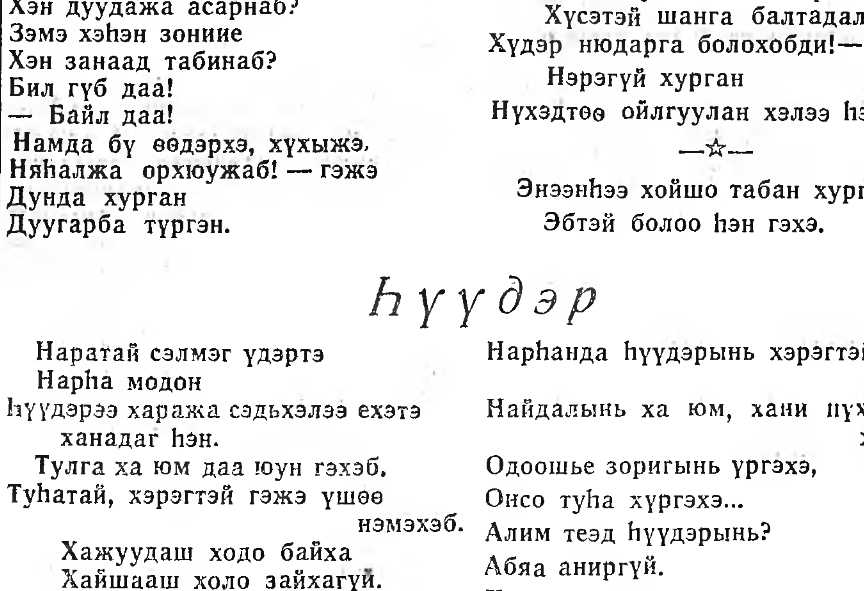
Эды һайхан ерээдүйн
Элшэ харан этигээлши.
Тэнэг хомхой баяшуултай
Тэмсэн илахы уряалаалши.

Түмэр гэнжээр шүдэрлүүлэн,
Түрмын оёорто хаюулбашье,
Түрэл арадаа сүлөөлхын
Тэмсэлэйш дүлэн һүнөөгүйл!

Зүгөөр, ажаһуу—гэһэндэл,
Зүрхэнэйш хэды сохилбошье,
Ангиин шанга тулалдаанда
Амин наһаяа гамнаагүйш.

Ошоһон сагай түүхые
Удалан уншан һуухадам,
Мүнхэ түүхын хуудаһанда
Мүнгэн үзэгөөр һиилээтэйш!

Медицинэдэ үнгэтэ телевидени хэрэглэнэ

Ленинград. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ сэрэгэй медицинскэ академидэ орёо хүндэ хирургическа операци хэжэ байһаниинь үнгэтэ телевиденеэр харагдадаг болонхой. Операци хэгдэжэ байһан газарһаа холо байгаад, олон врачууд убшэлһэн хүниие операцилхые харадаг байна. Телевизэрэй экран дээрэ операци хэжэ байһаниинь тон элеэр, олон ондоо үнгэтэйгөөр харагдадаг. Энэ түхеэрэлгые Телевидениин бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай булэг инженернууд бэлдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус институдай научна хүдэлмэрилэгшэд операциин хэгдэхэһээ түрүүн телевидениеэ бэлдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Ажахын олзотой һалбари

Иволгын аймагай «Улаан Оронго» колхозой ангай фермые энэ колхозой үнинэй гэшүүн, үбгэн Б. Ю. Будаев гэгшэ даана. Энэ үбгэн харууһалжа байһан ангуудаа һайнаар үсхэбэрилжэ, колхозойнгоо ашаг олзо ехэтэй һалбаринуудай нэгэн болгохын түлөө оролдодог байна. Колхозой ангай фермэдэ 15 эхэ үнэгэн тоологдоно. Нүхэр Будаев 1958 ондо тэдэ үнэгэдһөө 52 гүлгэ абаад байна.

«Улаан Оронго» колхозой ангай фермэ жэл бүхэндэ 40—50 мянган түхэригэй олзо доход үгэнэ. Нүхэр Будаев үнэн сэхэ, оролдосотой хүдэлмэриингөө үрэ дүнгөөр 1958 ондо Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкын кандидадаар баталагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Будаев түлжүүлжэ байһан үнэгэнэйнгөө гүлгэ бариад байна.

А. Сельверов.

Колхознигууд культурнаар амарна

Ахын аймагай «Улаан малшан» колхозой клубые комсомол Жалсан Замбалов даадаг юм. Нүхэр Замбаловай оролдосотой ажалай ашаар энэ клуб аймаг соогоо түрүүндэ тоологдодог болоо.

Энэ клуб уряа лозунгнуудаар, колхозой түрүүшүүлэй дүршэл харуулһан плакадуудаар шэмэглэгдэнхэй. Сонхонуудтань хүшэгэ үлгөөтэй, сценэнь гоёогоотой.

Клубай дэргэдэхи улаан буланда уранһайханай, эрдэм ухаанай, хүдөө ажахын болон бусад олон номууд бии. Колхознигууд хүдэлмэриингөө һүүлээр эндэ ерэжэ, шатар болон даамаар, доминогоор наададаг, дуратай номуудаа, шэнэ ерэһэн газетэ, журналнуудые уншадаг, хүхюунээр амардаг байна. Уласхоорондын байдал тушаа лекци, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Уранһайханай кружогууд эмхидхэгдэнхэй. Тэдээндэнь залуу колхознигууд: Түмэр Габанов, тракторист Юрий Ляминов, фельдшер Галина Фадеева хабаадалсадаг юм. Энэ коллектив нёдондо аймагай фестивальда хабаадажа, нэгэдэхи һуури эзэлээ һэн. Мүнөө жэл аймагай уранһайханай харалгада мүн лэ түрүүлжэ гараба. Ж. Замбалов, Т. Габанов, Ю. Ляминов, Г. Фадеева һайн сэгнэлтэ абажа, грамота, үнэтэй шангуудта хүртөө. Иигэжэ энэ клуб хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэн, колхознигуудай соёл болбосоролой эрилтые гүйсэд хангахын тула оролдоно.

П. Жужаев.

Элдэб һонин

СЭСЭРЛИГТЭ САД

Яруна. Эгэтын РТС-эй хүдэлмэришэдэй коллектив һуурин шадараа бишыхан садтай болохо гэжэ шиидээд, нёдондо сад тариха газараа хүреэлһэн юм. Мүнөө жэл амаралтын үдэрнүүдтэ воскресник эмхидхэжэ, 600 гаран элдэб модо тэрэ газартаа тариба. Һүүлшын воскресннгтэ үшөө 80 модо нэмэжэ таряа. Тэдээнь соонь шэнэһэн, уляаһан, мойһон, хуһан, үшөөһэн гэхэ мэтэ модод бии.

РТС-эй энэ садые 65 наһатай Ольха Дурлаев харууһалжа, ходо уһална. **Д-Н. Чимитов.**

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ХҮСӨӨР

Кудара-Сомон. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комплексно 1-дэхи бригадын гэшүүд — гэрэй эзэн эхэнэрнүүд колхозойнгоо хирпиисэ сохидог газарта хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэр хэдэхэн хоногой туршада 7000 хирпиисэ сохибо. Хирпиисэ сохидог тэрэ звено хоёр һара соо 43000 хирпиисэ сохижо гаргахабди гэһэн уялга абанхай.

Иигэжэ гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй хүсөөр колхозой барилганууд хэрэгтэй юумэнүүдээрээ хангагдажа байна.

М. Очиров.

ТҮРҮҮШЫН ЦЕНТНЕРНҮҮД

Кабанск. Эндэхи загаһанай заводой загаһа тушаан абадаг пунктда зунай үедэ баригдаһан загаһанай түрүүшын центнернүүд абтажа захалаа. Майн 30-да энэ аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гүльмэшэдэй зарим бригада тарган, нэгэдэхи сортын омоли тушааба. Жэшээлхэдэ, П. А. Кузьминай даадаг бригада 203 килограмм, И. П. Мосоровой — 206, П. Б. Есауловай — 103 килограмм тушаагаад байна.

А. Бусурманов.

ШОНЫН 23 ГҮЛГЭ БАРИБА

Орлик. Ахын аймагта саһан хабаршье орожо болодог юм. Мүнөө жэл майн хоёрдохи хахадта эндэ саһан орожорхёо. Тэрэ саһан ангуушадта туһа боложо үгөө.

Саһан дээрэ арьяатанай мүр мүрдэһэн ангуушан Матвей Балданов шонын 4 гүлгэ, Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Нима Ундаев — 8 гүлгэ, «Улаан малшан» колхозой орошон Буда Мунконов — 5 гүлгэ барьа. Тиигэжэ нэгэ үдэр соо эдэ ангуушад шонын 23 гүлгэ бариба. Хамта дээрээ тэдэнэртэ 11500 түхэригэй шан үгтэһэн байна.

Ш. Бамбалаев.

Болгариин коммунистическэ партиин VII съезд

СОФИ, июниин 7. (ТАСС). Болгариин коммунистическэ партиин VII съездын үглөөнэй заседани дээрэ БКП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Тодор Живковой хэһэн БКП-гэй ЦК-гэй тоосоото элидхэл тушаа байгуулагдаһан комиссиин элидхэл баталагдаа. Съездын делегадууд БКП-гэй ЦК-гэй тоосоото элидхэл тушаа нэгэн дуугаар резолюци батална абаад, партиин VI болон VII съезднүүдэй хоорондохи үе соо Центральна Комитедэй бэелүүлһэн политическэ хараа шугамые, хэһэн ажал хүдэлмэриинь нэгэн һаналтайгаар һайшааһан байна.

Центральна шалгалтын комиссиин элидхэлые съезд мүн лэ нэгэн һаналтайгаар баталба. Съездын делегадууд партиин Уставта зарим хубилалтануудые оруулаа. Болгариин Арадай Республикые хүгжөөхэ гурбадахи табанжэлэй түсэб тушаа Болгариин коммунистическэ партиин VII съездын директивэнүүдэй проект зохёохо комиссиин элидхэлые делегадууд шагнаа. Комиссиин болон делегадуудай хэдэ хэдэн нэмэлтэ оруулһанай һүүлээр директивэнүүдэй проектые съезд нэгэн дуугаар баталаа.

Забһарлалгын һүүлээр партиин центральна органуудай һунгалта болоо.

Георгий Дамяновта Ленинэй орден барюулагдаба

СОФИ, июниин 7. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев БКП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Тодор Живков, БКП-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн, секретарь нүхэр Димитр Ганев болон СССР-һээ Болгариин Арадай Республикада байдаг элшэн сайд Ю. К. Приходовтой хамта Болгариин Арадай Суглаанай Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Георгий Дамяновта ороһон байна.

Нүхэр Н. С. Хрущев Георгий Дамяновта Ленинэй орден барюулаа. Георгий Дамяновай 65 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Болгариин болон советскэ арадуудай хоорондохи хани барисаа бэхижүүлхын түлөө олон удаан жэлдэ оролдосотойгоор ажаллаһанайнь түлөө тэрэниие СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Ленинэй орденоор шагнаһан юм.

Уласхоорондын шэнжэлэл

Һаналаа нэгэдэлгын оршон байдалда

Һаяхан боложо үнгэрһэн Болгариин коммунистическэ партиин VII съезд гансашье Болгарида бэшэ, харин уласхоорондын бүхы хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ угаа ехэ удхашанартай юм. Болгариин коммунистнууд марксистско-ленинскэ һургаалда үнэн шүтэнги байһанаа, тэрэ һургаалые социализм байгуулгадаа хэрэглэжэ шадаха байһанаа үшөө дахин съезд дээрээ харуулаа. Энэ съезд уласхоорондын ехэ удхашанартай байгаа. Болгарида ниитын шэнэ байгуулалтые батадхахын түлөө Болгариин коммунистическэ партиин саг үргэлжэ тэмсэжэ байһыень, Советскэ Союзтай, Хитадай Арадай Республикатай, мүн социалистическэ бусадшье оронуудтай ахадүүгэй холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхые оролдожо байһыень, пролетарска интернационализмын хэрэгтэ Болгариин коммунистнуудай үнэн шүтэнги байһыень, ревизионизмые элирүүлжэ, тэрээндэ шанга харюу сохилто үгэхөөр бэлэн байһыень энэ съезд гэршэлэн харуулаа.

Съезд дээрэ элдэб оронуудай коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай гуша гаран делегаци байлсаа. Тэдэ партинуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр Болгариин арадай туйлаһан амжалтые магтаа, эб найрамдалай, социализмын түлөө тэмсэжэ байгаа уласхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй улам хүсэтэй боложо байһые зааха зуураа, марксистско-ленинскэ теориие элдэб эсээр хазагайруулагшадта, коммунистическэ партинуудые хоорондонь эбгүй болгохые һэдэгшэдтэ шанга харюу үгөө.

Съездэ хабаадагшад, тэрэшэлэн түрүү үзэл бодолтой хүнүүд КПСС-эй делегациие толгойлогшо нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэдэ илангаяа ехэ анхарал хандуулаа.

Болгариин коммунистнуудай съезд дээрэ КПСС-эй делегациие толгойлогшын хэлэһэн үгые хилын саанахи коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинууд һайшааһан байна.

Гайхамшагта дүнгүүд

Монополистическэ капитал ажалшадай байра байдалые улам муудуулхые оролдоно, капиталистическэ оронуудай зонхилхы нюурнууд эб найрамдалай хэрэгтэ аюул тохёолдуулхые хүсэнэ. Энээндэнь үргэн ниитэ арад улам бүри шанга харюу үгэдэг боложо байна. Дайнай аюултай тэмсэхын, ажабайдалаа һайжаруулхын, ажал хүдэлмэреэ хүнгэдхэхын тула хамтаараа тэмсээд лэ байбал амжалта туйлажа шадаха байнабди гэжэ капиталай оронуудтахи үргэн ниитэ арад һайнаар ойлгодог боложо байна. Һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн оронуудта, жэшээлбэл, Япондо, Италида, Швецидэ парламентнуудта болоһон һунгалтанууд хадаа дээрэ хэлэгдэһые гэршэлэн харуулна.

Америкын политикые баримталдаг Японой либерально-демократическа зонхилхы парти майн 22-то парламентнуудта болоһон һунгалтын үедэ доодо палатадаа гурбан һуураа, миллион гаран һунгагшадай голосые гээһэн байна. Томо томо монополинуудһаа туйлай ехэ мүнгэн зөөри абабашье, хүнүүдые али болохоор худалдан абабашье, һунгуулиин урда тээ демократида харша бусадшье арга хэрэглэбэшье, энэ парти мүртэй үрэ дүн туйлажа шадаагүй. Либерально-демократическа парти доодо палатада диилэнхи олонхи мандадуудые абабашье (287), депутадуудай гурбанай хоёр һуурииe дахин абажа шадаагүй.

Правительствын бэелүүлжэ байгаа мүнөөнэй политикада эсэргүүсэдэг Японой социалистическэ парти һунгалтын үедэ муу бэшэ амжалта туйлаа. Энэ парти һунгалтын үедэ 158 мандадай орондо 166 мандадтай болоо. Тус партида 1955 ондо болоһон һунгалтынхида орходоо 2 миллион хүн олоор голосовалаа. Эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг энэ партиие япон арадай улам ехээр һайшаан дэмжэдэг боложо байһые баримта гэршэлнэ.

Японой хархис засагаархид һунгалтын үедэ Японой коммунистическэ партиин хүндые бууруулхын түлөө али болохоор оролдоо. Тиибэшье, компартиин түлөө миллион шахуу хүн голосоо үгэһэн байна.

Италиин парламентнуудта һунгалтын болоходо зүүнэй хүсэнүүд һайн амжалта туйлаа. Энэ һунгалтада Италиин коммунистическэ партида бүри олон хүн дуугаа үгөө. Коммунистическэ парти парламентда олон һууритай болоо. Хархис хүсэнүүдэй хэды ехээр галзуурбашье, Италиин компарти иимэ амжалта туйлаһан байна. Коммунистнуудай үзэл бодолые хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, үргэн ниитэ арад зоной ехээр дэмжэдэг боложо байһые дээрэ дурсагдаһан баримта гэршэлжэ үгэнэ.

Италиин социалистическэ парти ехэ амжалта туйлаа. Һунгалтын үедэ энэ партида 1953 онойхидо орходоо бүри олон хүн дуугаа үгэһэн байна. Социалистическэ парти парламентда нилээд олон мандадтай болоо. «Бидэнэртэй хамта социалистнуудай туйлаһан амжалта хадаа зүүнэй хүсэнүүдэй улам хурдаар, урагшаа дабшажа ябаһые, национальна политикые саашадань хубилгахаар арадай эрид шиидэнги байһые элишэлэн харуулна» гэжэ Пальмиро Тольятти мэдүүлээ.

Италиин радикальна, республиканска партинууд һунгалтын үедэ олонхи голосоо алдаа. Эдэ партинууд коммунизмда эсэргүүгээр угаа эдэбхитэйгээр тэмсэдэг юм. Христианско-демократическа зонхилхы партида хамагһаа олон голос үгөө. Һунгагшадые айн һүрдүүлһэнэй, монархистнууд болон фашистнуудаар дэмжэгдэһэнэй ашаар лэ энэ парти иимэ амжалта туйлаа.

Швециин социал-демократическа коммунистическэ партинууд 1956 ондо һунгалтын болоходо хоорондоо ямаршье барисаагүй байһан юм. Тэрээнһээнь боложо буржуазна партинууд шведскэ риксдагта нилээд олон һууритай болоһон байгаа. Тиигэжэ тэрэ парти социал-демократическа правительствые тушаалһаань буулгаһан юм. Коммунистнууд, социал-демокрадууд энэ жэлэй һунгалтын үедэ хоорондоо эб тэйгээр ажаллаһан байна.

Эб найрамдалые аршалан хамгаалхын, ажалшадай байра байдалые һайжаруулхын түлөө тэмсэдэг хүсэнүүдые үргэн ниитэ арад һайшаан дэмжэнэ гэжэ Япондо, Италида, Швецидэ парламентнуудта болоһон һунгалтануудай дүн дээрэһээ элирэн харагдана. Эдэ хүсэнүүдэй хоорондоо эбтэй һайнаар ажаллаха гээшэ мүнөө үеын шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

Д. Бочаров.

ООН-эй Аюулгүйн Соведтэ

НЬЮ-ЙОРК, июниин 7. (ТАСС). Ливанай «дотоодын хэрэгүүдтэ Арабуудай Нэгэдэмэл Республика хамааралсана» гэжэ Ливанай правительствын гомдоһон гомдолые Аюулгүйн Совет үсэгэлдэр хаража үзөө. Хоёр талын—Ливанай, Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын мэдүүлгэнүүдые Совет шагнаһан байна.

Ливанай гадаадын хэрэгүүдэй министр Шарль Малик дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, Арабуудай Нэгэдэмэл Республика Ливанай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсана гэжэ гэмнэлгэ хээ. Зүгөөр тэрэнэй хэлэһэн үгэ тиимэ ехээр үнэншэхөөр бэшэ байшоо.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын түлөөлэгшэ Лютфи иигэжэ мэдүүлээ. Манай орон Ливанай хэрэгүүдтэ хамааралсанагүй. Ливанай бэеэ даанхай байдалда заналта хэнэгүй. Ливанай бэеэ даанхай байха гээшэ бүхы араб оронуудта шухала удхашанартай юм. Ливанай правительствын гомдол хадаа дэлхэйн олонниитые мэхэлхэ, өөһэдынгөө граждaнинуудые мэхэлхэ, тиигээд дотоодынгоо хэрэгые уласхоорондын шэнжэтэй болгохо гэһэн зорилготой гээд Лютфи хэлээ.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республика Ливанда боложо байһан хэрэгүүдтэ оройдоошье хамаатай бэшэ юм. Хүршэ һууһан энэ араб оронoй бэеэ даанхай байдалые тон ехээр хүндэлдэгбди гэжэ Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын президент Насерай мэдүүлһые Лютфи эшэ татан хэлээ.

Советскэ Союзай түлөөлэгшэ А. А. Соболев даб дээрэхи ажаглалта хэхэдээ, Ливанай правительствын дурдаһан «баримтанууд» этигэхээр бэшэ байна гэжэ хэлээ. Ливан гүрэндэ хамаатай асуудалнуудые арад зониинь лэ шиидхэхэ эрхэтэй, тэрэнэй хэрэгүүдтэ ямаршье нэгэн ондоо гүрэн хамааралсаха эрхэгүй гэжэ тоолонобди гээд А. А. Соболев хэлэһэн байна. Ливанай дотоодын али нэгэн хэрэгүүдтэ гадаа тээһээ хамааралсаха гэһэн ямаршье һэдэлгэ Дүтын Зүүн зүгтэ аюултай байдал тохёолдуулха һаа, Ливан гүрэнэй хуби заяанда тэрэнэй бэеэ даанхай байдалда муу хойшолонтой байхаһаа гадна, Дүтын болон Дунда Зүүн зүгтэхи эб найрамдалай хэрэгтэ аюултай байна гэжэ Соболев хэлээ.

Аюулгүйн Соведэй удаадахи заседани июниин 10-да болохо.

Панчатантра*)

Жүтөөрхүү эмэ мэлхэй

Далай дотор эрэ эмэ хоёр мэлхэйнэр ажаһуудаг бэлэй. Нэгэ үдэр хоюулан иигэжэ хөөрэлдэбэ:

—Юртэмсын амитан соохоо эрэ эмэ хоёрһоо үлүү амараг амитан үгы, тэдээн соохоо ши бидэ хоёр шэнги үлүү инаг амитан үгы.

Иигэжэ өөһэдынгөө инаг дуран тухай хөөрэлдэжэ байхадаа, эмэ мэлхэй үгүүлбэ:

—Эрэ шамайе би өөрынгөө улаан зүрхэнһөө үлүүгээр һанадагби.

Эрэ мэлхэй харюудань:

—Эмэ шамайгаа хаанашье ябаа һаа, ходо һанаандаа оруулжа, мартадаггүйб.

Баһа эмэ мэлхэй:

—Нүхэр аа, ши үнэхөөр намдаа инаг дуратай һаа, хүдөө гарахадаа нэгэ хоногһоо удаан бү ябаарай,—гэжэ хэлэхэдэнь, эрэнь зүбшөөжэ тааралдан үгэ абалсаба.

Хожом нэгэ сагта эрэ мэлхэй эмэдээ үгүүлбэ:

—Би шамайе һахижа һууһаар уйдашабаб. Хүдөө газар ябажа, эдишэ бэдэрхэм!

Эрэ мэлхэйн хүдөө газараар эдеэ бэдэржэ ябахадань, ехэ халуун наран гаража, уһан таһалдажа, ундаа хүрэжэ, нэгэ хуурай газарта ухаан алдажа хэбтэтэрнь, харин урдань урдандаа танилсажа ханилһан һармагшан ерэжэ уулзаба. Мэлхэй һармагшаниие танижа:

—Нүхэр аа, би далайһаа гаража, эдишэ бэдэрэн ябаһаар, уһан таһалдажа, ангажа үхэхэдөө ойро болобоб. Амиием̆ни абаржа үзыш!—гэжэ хэлэхэдэнь, һармагшан:

—Нүхэрни, эндэһээ холо бэшэ газарта нэгэ уһан бии бэлэй,—гээд мэлхэйе дахуулжа, уһанда хүргэжэ, ундыень харюулба. Амяа абарагдахадаа мэлхэй үгүүлбэ:

— Шинии ерээгүй һаа, үхэжэл болохом магад байгаа. Амиием̆ни абарһан ашыешни яажа харюулха гээшэбиб.

Һармагшан мэлхэйе гэр нүхэндөө абаашажа, элдэб жэмэс үгэжэ, ехэ садхааба. Үглөөдэрынь мэлхэйн хариха гэхэдэнь, һармагшан:

—Нүхэрни, минии гэрые танижа ерэһэндэшни баярлан, гэргэмни шамда эдеэ үшөө үгэе гэжэ, жэмэс түүхэеэ ошоо. Нэгэ хоног унжэ,—гэхэдэнь, мэлхэй баһа нэгэ хоношобо.

Эрэ мэлхэй эмэтэеэ үгэ абалсаһанаа һанажа, ашата эмэ нүхэрэйнгөө сэдьхэлые яажа хухалжа болохоб даа гэжэ сэдьхээд, эмэмни уурлаашье һаа, уурлана бэзэ гээд, үшөө хоёр хоношобо.

Эрынгээ иигэжэ хэдэн хоногто үгы болоходонь, эмэ мэлхэй сэдьхэлээ зобожо, эрэмни эдеэ бэдэржэ ошоод, тэрэ үдэртөө ерэхэ ушартай аад, гурба хонобо гэжэ һуутарнь, эрынгээ ерэхэдэнь, ехэ уурлан үгүүлбэ:

—Харин шинии ерэхэгүйдэ хорото хан гаруудида эдигдэбэ гү, али могойдо залгигдаба гэжэ һанаһан байгааб, харин яажа амиды хүрэжэ ерэбэш?

Харюудань эрэ мэлхэй:

—Амарагни, намайе шагна. Шиниихи тон зүб. Тиигэбэшье, би арюун хүдөө аглаг газарта эдеэлжэ ябатараа хуурай газарта хүрэжэ, амаа хатажа, ангажа хэбтэтэрни, эртэ сагта ханилсаһан нэгэ һармагшан ушаржа, намайе уһанда хүргэжэ, амиием̆ни абараа. Дараань тэрэ һармагшан нүхэрни гэртээ абаашаад хүндэлжэ, эдеэ жэмэс үгэжэ, гурбан хоногто байлгаа,—гэжэ удаан болоһон ушар шалтагаанаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Харюудань эмэ мэлхэй:

—Шамда тиимэ нүхэр үгы һэн. Шинии үгэ хуу худал. Ши ондоо буса нэгэ эмэтэй нүхэсөөд ерээш!—гэжэ хэрүүлхэбэ. Эрынгээ хэды дахин үнэн ушараа хэлээшье һаань, эмэнь үнэншэбэгүй. Тиимэһээ эдэ эрэ эмэ хоёр мэлхэйнэр хэрүүл химараатай болобо.

Тэдэнэй эбгүй болоходо, мэлхэйн нютагай айл аймаг эрэ эмэгүй бултаараа суглан хориходо, арсалдаһан эрэ эмэ хоёр мэлхэй эбтээ оробогүй. Гадна, эрэ мэлхэй нэгэ бага үлэмжэ хүсэтэйдөө эмээ унагаажа, нэгэ бага сохибо. Эмэ мэлхэй юрэ ягаашьегүй аад, худалаар үхөөшэ болон, нюдөө аняад, шэмээгүй хэбтэбэ. Тиихэдэнь бүхы мэлхэйнэр үри хүүгэдтээ сорхирсо бархиралдаба. Иимэ уй хай харахадаа, эрэ мэлхэйн уур намхажа, энэ эмые яажа аргалжа, ягаа һаа һайн болохоб гэжэ гэмшэн асуухадань, зарим мэлхэйнэр өөрөө алаа хадаа яахаяа мэдээ хүн бэзэш, нүгөө зариманиинь бэеынгээ хаана, али газарта яажа бэртэһэнээ, ямар гэм болоһыень энэ эмэ мэлхэй өөрөө мэдэхэ юм бэшэ гү гэлдэбэ. Энээниинь эмэ мэлхэй дуулахадаа амяа орогшо болон үндыжэ, арай шамай үгүүлбэ:

—Минии газаа бэедэмни гэмгүй. Гансал доторхи зүрхэмни гэмтэнги. Тэрэ һармагшанайшни зүрхые эдеэ һаа, эдэгэхэб, бэшэ ондоо арга байхагүй,—гээд, баһа муудажа, үхөөшэ болон хэбтэбэ. Эрэ мэлхэй харюудань:

—Минии үнэн үгые этигэнгүй, улам хэрүүл гаргажа, хубхай уур сухалаа хүрэжэ, иимэ муухай зохидгүй ябадал болобо даа. Одоо яажа, ямар аргаар һармагшанай зүрхые абажа ерэхэ бэлэй?—гээд уйдхарта болон ябаба.

Эрэ мэлхэй һармагшантаяа уулзахадаа хэлэбэ:

—Нүхэрни, үхэхэ амиием̆ни абараа һэнши. Баһа эдеэ жэмэсээр ханган садхаагаа бэлэйш. Одоо тэрэ ашыешни харюулха гэжэ, гэртээ залажа, шамайе сай уулгахаа урижа ерэбэб. Харюудань һармагшанай:

— Гэршни хаана бэлэй,—гэжэ асуухадань:

—Гэрни баруун ехэ далай дотор,—гэжэ мэлхэй харюусаба.

—Бидэ хүдөө газарай амитан тула, уһанда ороо һаа, хахажа сасажа үхэхэбди. Бишни танайда ошожо шадахагүй хаб даа,—гэжэ һармагшанай үгүүлхэдэ, мэлхэй:

—Шинии үгэ маша зүб. Зүгөөр бидэ мэлхэйнэр хоёр эрдэмтэйбди. Хуурай газар уһатай газар хоёроор ябажа шадахабди. Шинии аминда хоро болохогүй, далайн дунда нэгэ хуурай газар бии юм. Тэндэ шамайе байлгахаар байра заһажа, эдеэ жэмэс бэлдээбди. Эмэмни, хүүгэдни хүлеэжэ байна. Хэрбээ ошоогүй һаашни, би уһанай амитадта худалша хүн болохоб. Тиимэһээ нүхэрни, манайдаа түргэн ошожо үзыш даа. Шинии ашые мартахагүйб,—гэжэ дахин дахин гуйба. Һармагшан тэбшэжэ ядаад, баясан үгүүлбэ:

—Нүхэрэйнгөө һайхан сэдьхэлые яажа хухалжа бологшо бэлэй. Ябая даа.

Мэлхэй һармагшанаа нюрган дээрээ һуулгаад, далайн дунда һамаржа ябатараа, нүхэртөө үгүүлбэ:

—Минии эмэ ехэ хүндэ үбшэнөөр үбдөө һэн. Эмшэн эмэшни һармагшанай зүрхэ оложо эдеэ һаа, эдэгэхэ гэнэ. Шиниингээ зүрхэ абаха гэжэ худалаар хэлэжэ, шамая абажа ерэбэб. Иигэжэ нүхэрэйнгөө хэлэхэдэнь, һармагшан ехэ айн сошожо үгүүлбэ:

—Нүхэр аа, ши иимэ хэрэгтэй аад, минии гэртээ байхада хэлэхэеэ яанаш? Бишни зүрхэеэ абажа ерэхэ байгаалби. Одоо яаха бэлэйбди?

—Зүрхэншни яаһан юм бэ?—гэжэ мэлхэйн асуухадань һармагшан үгүүлбэ:

—Бидэ һармагшанай аймаг буса амитантай адли бэшэ юм. Зүрхэнэйнгөө эм тула бидэ бэедээ абажа ябадаггүйбди. Модоной үзүүртэ нюужа орхёод ябадагбди. Тэрэ эм зааһан багшашни иигэжэ хэлээгүй юм һэн гү? Одоо түргэн намай гэртэм хүргэ. Зүрхэеэ абажа ерэхэм. Танайда хооһон ошожо яажа болохоб. Харюудань мэлхэй:

—Зүрхэгүй шамайе абаашаа һаа, юун хэрэг бүтэхэб гэгшэшни үнэн үгэ байна. һөөргөө бусажа, зүрхыешни абаад ерэе,—гээд, һармагшантайгаа далайһаа гараба.

Нютагаа бусаад, һармагшанай модоной оройдо дүүлин гараад, дамжажа гүйхэдэнь, доро үлэһэн мэлхэй асууба:

—Анда нүхэр аа, зүрхөө абахадаа намдаа үгэхэ бэзэш?

Һармагшан харюудань:

—Нүгэлтэ муу нүхэр шамайе этигэжэ ябаһаар, арайл алтан аминһаа хахасан алдабаб. Иимэ муухай шам мэтэ амитанай хожомоо ушархагүй болтогойб! — гэжэ уурлан хэлэбэ.

Мэлхэй баһа:

—Ашата нүхэрни, эмэ нүхэрни үбдэжэ, одоо үхэхэдөө хүрэбэ. Зүрхэеэ намдаа үгэжэ хайрлыш!—гэхэдэнь, һармагшан үгүүлбэ:

—Тиимэ һаа, нюдөө ани, амаа ангай. Зүрхэеэ амандашни хаяжа үгэхэб.

Мэлхэйн һармагшанай хэлэһэн ёһоор байхадань, һармагшан амандань дүүрэтэр хорголоо адхажа үгөөд, хэрэгтэй зүрхэншни тэрэ гэжэ хэлээд, модонһоо буужа, гэртээ ябашаба. Мэлхэй һармагшанай хоргол мэдэжэ, эмэмни үбшэндөө маша ехээр зовохонь даа гэжэ зосоогоо һанаад, урид үзэһэн уулын хүндыдэ ерэжэ, ай нүхэр анда минии даа гэжэ гурбан хоногто ото барин хирба. Хойто үдэрынь һармагшан ехэ ууран хүрэжэ, хадынгаа нүхэнһөө гаража ерээд, мэлхэйн хүзүүн дээрэ хүлөөрөө гэшхэжэ үгүүлбэ.

—Мүнөөхи муу алаг мэлхэй эндэ байнабши! Шамайе алажа, амиешни таһалхада бэлэхэншье һаань, алангүй табия даа. Ши иимэ муухай сэдьхэлээ хая, аглаг хоолло далайнгаа ольторогто хэбтэ! Минии эндэ оройдоо бү ерэ!

Урда ушархадаа шинии мууе хараагүй нюдэм һохор.

Уймар шамда мэхэлүүлһэн ухаагүй мунхаг.

Унда хүндэлые үгэжэ ябаһан хүсэлынь хүнгэн.

Ушаржа шамтай нүхэсэһэмни эндүү,—гээд,

— Ши, муу, утэр эндэһээ холо арилтагаба.

Иигэжэ һармагшан хэлээд, ехэ ой модондоо ябашаба.

Р. Е. ПУБАЕВ хуушан монголһоо найруулан оршуулба.

(*Түгэсхэлынь хожом номерто гараха*)

---

*) Үргэлжэлэл. Эхининь манай газетын майн 22. 25-най номерто.

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам редактора — 32-74, отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни и экономики — 47-59, пропаганды и местной информации — 35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16

Н 00756. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 3119.